

Öljyvahinkojen torjunnan kalusto-ohje

Meri Hietala, Kari Lampela

YMPÄRISTÖN-
SUOJELU

Ympäristöhallinnon ohjeita 4/2018

Öljyvahinkojen torjunnan kalusto-ohje

Meri Hietala, Kari Lampela

Ympäristöministeriö

ISBN: 978-952-11-4824-8

Kuvat: Suomen ympäristökeskus; Ympäristövahinkojen torjuntayksikön kuva-arkisto

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2018

Kuvailulehti

Julkaisija	Ympäristöministeriö	28.12.2018	
Tekijät	Meri Hietala, Kari Lampela		
Julkaisun nimi	Öljyvahinkojen torjunnan kalusto-ohje		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Ympäristöhallinnon ohjeita 4/2018		
Diaari/hankenumero		Teema	Ympäristönsuojelu
ISBN PDF	978-952-11-4824-8	ISSN PDF	1796-1653
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4824-8		
Sivumäärä	52	Kieli	suomi
Asiasanat	Öljyntorjunta, ympäristönsuojelu, ympäristöonnettomuudet, pelastuskalusto		
Tiivistelmä <p>Ohjeessa on kuvattu toimivat kalustokokoonpanot erilaisten öljyvahinkojen torjumiseksi. Ohjeessa annetaan neuvoja siitä, miten kalustoa voidaan käyttää tehokkaasti silloin, kun eri kalustotyyppejä hankitaan sopivassa suhteessa toisiinsa. Ohjeessa kuvatut kalustokokoonpanot poikkeavat toisistaan sen mukaan, minkä suuruisen maa- tai alusöljyvahingon torjumiseen niillä varaudutaan. Ohjeellisilla kalustokokoonpanoilla pyritään varmistamaan, että pelastustoimen alueiden kalusto muodostaa yhtenäisen ja toimivan kokonaisuuden erilaisten öljyvahinkojen torjumiseksi.</p> <p>Öljyvahinkoriski ja öljyvahinkojen torjunnan tavoitetaso poikkeavat eri alueilla toisistaan. Selostetaan kalustokokoonpanojen määrään ja sijoittamiseen vaikuttavia yleisiä tavoitteita. Pelastustoimen alueet ovat erilaisia eri pelastustoimilla ja niillä sekä Ahvenanmaalla on harkintavaltaa koskien erilaisten kalustokokoonpanojen tarvetta ja kalustokokoonpanojen maantieteellistä sijoittamista.</p> <p>Paitsi kalustohankintojen suunnittelua, tämän ohjeen on määrä tukea myös kalustonhankintasuunnitelmien vahvistamista ja toteuttamista.</p> <p>Tarkastaja Meri Hietala Suomen ympäristökeskuksessa on laatinut ohjeen vuonna 2011 ja DI Kari Lampela on päivittänyt ohjeen vuonna 2016</p>			
Kustantaja	Ympäristöministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Miljöministeriet	28.12.2018	
Författare	Meri Hietala, Kari Lampela		
Publikationens titel	Avisning om material för oljebekämpning		
Publikationsseriens namn och nummer	Miljöförvaltningens anvisningar 4/2018		
Diarie-/ projektnummer		Tema	Miljövård
ISBN PDF	978-952-11-4824-8	ISSN PDF	1796-1653
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4824-8		
Sidantal	52	Språk	finska
Nyckelord	Oljebekämpning, miljövård, miljöolyckor, räddningsmaterial		
Referat <p>Anvisningarna beskriver fungerande sammansättningar av räddningsmaterial för bekämpning av oljeolyckor. Anvisningarna ger råd om hur utrustningen kan användas effektivt då olika typer av material anskaffas i lämpliga proportioner. De beskrivna sammansättningarna skiljer sig från varandra beroende på hur stora olyckor på land eller till sjöss man bereder sej för. Med de rekommenderade sammansättningarna försöker man säkra att utrustningen på räddningsverkets område bildar en enhetlig och fungerande helhet för bekämpning av oljeolyckor.</p> <p>Risken för oljeolyckor och målsättningen för bekämpningsberedskapen varierar mellan de olika områdena. Anvisningarna beskriver de allmänna målsättningarna som påverkar utrustningens mängder och placering. Räddningsverkens områden är olika och därför har räddningsverken och Åland möjlighet att själva bedöma behovet av olika typers utrustningssammansättningar och deras geografiska placering.</p> <p>Anvisningarnas avsikt är förutom att stöda planeringen av utrustningsanskaffningar och även att stöda anskaffningsplanernas stadfästande och genomförande.</p> <p>Anvisningarna har skrivits av inspektör Meri Hietala vid Finlands miljöcentral år 2011 och de har uppdaterats år 2016 av DI Kari Lampela.</p>			
Förläggare	Miljöministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of the Environment		28.12.2018
Authors	Meri Hietala, Kari Lampela		
Title of publication	Guidelines on Equipment for Oil Spill Response		
Series and publication number	Environmental Administration Guidelines 4/2018		
Register number		Subject	Environmental protection
ISBN PDF	978-952-11-4824-8	ISSN (PDF)	1796-1653
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4824-8		
Pages	52	Language	Finnish
Keywords	Oil spill prevention and response, Environmental protection, Environmental accidents, Rescue equipment		
Abstract <p>The guidelines describes functioning assemblies of equipment for oil spill response. The guidelines gives advice on how equipment can be used efficiently if it is obtained in right amounts and proportions. The compositions of the assemblies differs depending on how big and what kind of spills are taken into account. The recommended assemblies should ensure that the available equipment in each area together could form a coherent and functional combination for response to different kinds of oil spills.</p> <p>The oil spill risk and the goal for the response capacity are not the same in different areas. The guideline describes how the estimated response capacity goals have an effect on the chosen amounts of equipment and the localisation of equipment storages. Because the Recues Service areas are different, the Recues Services and the Isle of Aland have possibilities to consider the needs for different equipment and the geographical locating of their storages.</p> <p>The guidance should provide assistance not only in the planning of equipment supplies but also in decisions regarding these plans and their implementation.</p> <p>Inspector Meri Hietala at the Finnish Environment Institute wrote the guide in 2011 and graduate engineer Kari Lampela updated the guide in 2016.</p>			
Publisher	Ministry of the Environment		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1. Johdanto	9
1.1 Ohjeen lainsäädännöllinen tausta.....	9
1.2 Ohjeen sisältö, tavoitteet ja soveltaminen.....	9
1.3 Nykyistä kalustoa koskevat erityiset kehittämistarpeet.....	10
1.4 Ohjeen sitovuus	11
1.5 Rajaukset muihin öljyntorjunnan ohjeisiin nähden	11
2 Tärkeimmät käytetyt lyhenteet ja käsitteet.....	12
3 Torjuntakaluston hankintaa koskeva lainsäädäntö, ohjeet ja suunnitelmat	13
3.1 Torjuntalainsäädäntö.....	13
3.1.1 Öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmat.....	13
3.1.2 Kalustonhankintasuunnitelma.....	15
3.1.3 Öljysuojarahasto kalustohankintojen rahoittajana	16
3.1.4 Korvauksen riippuminen öljyntorjunnan käyttöasteesta.....	16
3.1.5 Kaluston yhteiskäytön periaate.....	17
3.2 Hankintalainsäädäntö.....	17
3.3 Muut kalustonhankintaa ja torjuntavalmiuden tavoitetasoa koskevat ohjeet	17
3.4 Öljyntorjuntaveneet	18
3.5 Öljypuomit	20
4 Ohjeelliset kalustokokoonpanot.....	21
4.1 Yleistä.....	21
4.2 Reunaehdot ja niiden vaikutukset kalustoryhmittelyyn.....	21
4.2.1 Lainsäädäntö ja sen mukaiset öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmat	21
4.2.2 Aikaisemmat kaluston hankintaa koskevat ohjeet	21
4.2.3 Kalustovarastoinnin nykytilanne pelastustoimen alueilla	22
4.2.4 Kaluston ja torjuntamenetelmien kehitys.....	22
4.3 Maaöljyvahinkojen torjunta.....	22
4.3.1 Kalustoryhmittelyn periaatteet.....	22
4.3.2 Paikalliset varastot (MÖ2 ja MÖ1)	24
4.3.3 Keskusvarastot (MÖ3).....	26
4.3.4 Yhteenveto maaöljyvahinkojen torjuntakalustosta	27
4.3.4.1 Puomit	27
4.3.4.2 Keräimet, pumpput ja voimalähteet.....	27
4.3.4.3 Veneet.....	27

4.4	Alusöljyvahinkojen torjunta.....	28
4.4.1	Kalustoryhmittelyn periaatteet.....	28
4.4.2	Paikalliset alusöljyvahinkojen torjunnan erikoiskaluston varastot (AÖ2)	31
4.4.3	Keskusvarastot (AÖ3)	33
4.4.4	Valtakunnallisesti merkittävä alusöljyvahinkojen torjuntakalusto (AÖ4)	34
4.4.5	Yhteenveto alusöljyvahinkojen torjuntakalustosta	35
4.4.5.1	Rannikko- ja meripuomit.....	35
4.4.5.2	Keräimet, pumput ja voimalähteet.....	36
4.4.5.3	Veneet.....	37
4.4.5.4	Säilytyskalusto	37
5	Kalustohankintojen suunnittelu ja toteutus.....	38
5.1	Kalustohankintojen suunnittelu.....	38
5.1.1	Tarvittava torjuntakalusto ja sen sisällyttäminen kaluston hankintasuunnitelmaan...	38
5.1.2	Yleiset vaatimukset hankittavalle kalustolle.....	38
5.1.3	Tehokkaasti toimivat kalustokokonaisuudet	39
5.1.4	Kalustokokoonpanojen määrä ja maantieteellinen sijoittaminen	39
5.2	Hankintaprosessi.....	40
5.2.1	Hankintaprosessin vaiheet.....	40
5.2.2	Tarjouspyyntö ja hankinnasta ilmoittaminen	41
5.2.3	Tarjous	41
5.2.4	Tarjousten käsittely.....	43
5.2.5	Hankintapäätös.....	43
5.2.6	Pienhankinnat	44
5.2.7	Keskitetty kalustohankinnat	44
5.2.8	Työ- ja elinkeinoministeriön sekä Kuntaliiton ohjeet	44
6	Kaluston hallinta ja käytöstä poistaminen.....	45
6.1	Kaluston merkitseminen	45
6.2	Varastointi ja huolto.....	45
6.3	Kaluston käytöstä poistaminen	46
7	Kalustoluetteloon sisältyvien pakettien kokoonpano	47
7.1	Torjuntahenkilöstön varusteet.....	47
7.2	Käsityökalut	48
7.3	Imeytysaineet.....	48
7.4	Lisävarusteet	49
7.5	Huoltotarvikkeet	49
8.	Kalusto-ohjeen soveltamista koskevia kysymyksiä ja vastauksia.....	50
8.1	Kaikkia pelastustoimen alueita (PTA) koskevat aiheet.....	50
8.2	Sisämaassa sijaitsevia PTAEita koskevat aiheet	51
8.3	Rannikolla ja Saimaan syväväylän alueella sijaitsevia PTAEita ja Ahvenanmaata koskevat aiheet.....	52

1. Johdanto

1.1 Ohjeen lainsäädännöllinen tausta

Suomessa öljyvahinkojen torjunta on järjestetty öljyvahinkojen torjuntalailla (1673/2009) sekä Valtioneuvoston asetuksella öljyvahinkojen torjunnasta eli öljyvahinkoasetuksella (249/2014). Torjuntalain mukaan pelastustoimen on alueellaan huolehdittava öljyvahinkojen torjunnasta ja torjunnan järjestämistä varten pelastustoimen alueella on oltava öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma, jonka Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vahvistaa.

Öljyntorjunnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat ympäristöministeriölle. Ympäristöministeriön tehtäviin sisältyy myös öljyntorjuntasuunnitelman laatimista koskevien tarkempien ohjeiden, kuten nyt käsillä olevan kaluston mitoitusta koskevan ohjeen, antaminen pelastustoimen alueille.

1.2 Ohjeen sisältö, tavoitteet ja soveltaminen

Tässä ohjeessa on kuvattu toimivat kalustokokoonpanot erilaisten öljyvahinkojen torjumiseksi. Ohjeessa käytetyn esitystavan tavoitteena on havainnollistaa sitä, että kalustoa voidaan käyttää tehokkaimmin silloin, kun eri kalustotyyppejä hankitaan sopivassa suhteessa toisiinsa. Ohjeessa kuvatut kalustokokoonpanot poikkeavat toisistaan sen mukaan, minkä suuruiseen vahinkoon niillä varaudutaan ja varaudutaanko kalustokokoonpanolla maa- tai alusöljyvahingon torjumiseen. Ohjeellisilla kalustokokoonpanoilla pyritään varmistamaan, että pelastustoimen alueiden kalusto muodostaa yhtenäisen ja toimivan kokonaisuuden erilaisten öljyvahinkojen torjumiseksi.

Ohjeessa on selostettu, kuinka öljyvahinkoriski ja sen mukainen öljyvahinkojen torjunnan tavoitetaso poikkeavat eri maa- ja merialueilla toisistaan ja kuinka tämä tulee huomioida rannikkoalueiden kalustollisessa valmiudessa. Ohjeessa on myös esitetty tarvittavien kalustokokoonpanojen määrään ja sijoittamiseen vaikuttavia yleisiä tavoitteita. Muutoin

ohjeessa on pyritty jättämään pelastustoimen alueille ja Ahvenanmaalle mahdollisimman paljon harkintavaltaa sen suhteen, paljonko erilaisia kalustokokoonpanoja tarvitaan ja kuinka kalustokokoonpanot tulisi maantieteellisesti sijoittaa.

Alueellisen tason harkintaa tarvitaan, koska pelastustoimen alueet ovat erilaisia sekä kooltaan että paikallisilta olosuhteiltaan. Ne poikkeavat toisistaan öljyvahinkoriskin ja suojele-tarpeidensa samoin kuin erityisten haasteidensa, kuten maantieteellisten etäisyyksien suhteen. Jotta alueellinen asiantuntemus tulisi parhaalla mahdollisella tavalla hyödynnettyä, on tarkoituksena, että tämä ohje yhdessä pelastustoimen alueiden öljyntorjuntasuunnitelmien ja erityisesti niihin sisältyvien riskiarviointien ja tavoitetasopäätösten kanssa muodostaa kehon, jonka perusteella pelastustoimen alueet kehittävät kalustollista valmiuttaan.

Ohjeesta riippumatta pelastustoimen alue voi sijoittaa samaan kalustokokoonpanoon kuuluvaa kalustoa eri toimipisteisiin tai varastoihin. Tällöinkin sijoituksen perustana on kuitenkin oltava pelastustoimen alueen tekemä riskinarviointi.

Kalustohankintojen suunnittelu ja toteutus ovat tärkeä osa öljyntorjuntaan varautumista. Paitsi kalustohankintojen suunnittelua, tämän ohjeen on määrä tukea myös kaluston-hankintasuunnitelmien vahvistamista ja toteuttamista.

Ohje on laadittu Suomen ympäristökeskuksessa tarkastaja Meri Hietalan toimesta vuonna 2011 ja sen on vuonna 2016 päivittänyt vastaamaan nykytilannetta DI Kari Lampela.

1.3 Nykyistä kalustoa koskevat erityiset kehittämistarpeet

Aikaisempien vuosien ja vuosikymmenien aikana pelastustoimen alueiden hallintaan on voitu hankkia laaja kalustollinen öljyntorjuntavalmius. Toisaalta vuosina 2008–2010 toteutetuissa, kansallista öljyntorjuntavalmiutta koskeissa selvityksissä on voitu todeta, että kalustokokonaisuuksien tehokkaan käytön varmistamiseksi tulisi alusöljyvahinkojen torjuntaan hankkia erityisesti kevyttä öljynkeräyskalustoa ja toisaalta puomien asennuksessa tarvittavaa pienkalustoa pelastustoimen alueille lisää. Samoin pelastustoimen alueiden hallinnassa olevan venekaluston ja puomikaluston määrien keskinäistä suhdetta tulisi joidenkin pelastustoimen alueiden osalta korjata.

1.4 Ohjeen sitovuus

Ohje on luonteeltaan suositus, eikä velvoittava ohje ja se korvaa Vesi- ja ympäristöhallituksen vuonna 1989 antaman kuntien kalustohankintaa koskevan ohjeen. Nyt käsillä olevaa ohjetta voidaan tarvittaessa soveltaa myös osittain, esimerkiksi siten, että samaan kalustokokoonpanoon laskennallisesti kuuluva kalusto sijoitetaankin maantieteellisesti eri varastoihin. Edellytyksenä tällaiselle ratkaisulle kuitenkin on, että se on pelastustoimen alueen tekemän riskinarvioinnin sekä palvelutasopäätökseen mukaan perusteltavissa oleva ratkaisu.

1.5 Rajaukset muihin öljyntorjunnan ohjeisiin nähden

Tässä öljyntorjuntakaluston mitoitusohjeessa ei käsitellä öljyntorjuntalainsäädäntöä muilta kuin kalustonhankintaan liittyviltä osiltaan. Öljyntorjuntaveneiden hankintaan liittyviä yksityiskohtia ei käsitellä, koska ympäristöhallinto on julkaissut erikseen ohjeen veneiden hankinnasta (Öljyntorjuntaveneen hankintaohje, YMPÄRISTÖHALLINNON OHJEITA 2 / 2011),

Kaluston mitoitusohjeessa ei myöskään käsitellä öljyntorjuntamenetelmiä eikä työtapoihin liittyviä työsuojeluvaatimuksia. Rantapuhdistuksen osalta suositellut torjuntamenetelmät on kuvattu Suomen ympäristökeskuksessa laaditussa Rantavyöhykkeen öljyntorjuntaoppaassa. Öljyntorjunnan työsuojeluvaatimusten osalta viitataan öljyntorjunnan työsuojeluohjeeseen.

Ympäristöhallituksen ohjeistusta öljyntorjunnasta on saatavilla myös sen sivuilta internetistä: http://www.ymparisto.fi/fi/FI/Vesi/Oljy_ja_kemikaalivahinkojen_torjunta/Ohjeet_oppaat_ja_julkaisut

2 Tärkeimmät käytetyt lyhenteet ja käsitteet

MÖ1. Pelastusajoneuvoon, peräkärryyn tms. varastoitu kalusto pienten maaöljyvahinkojen alkuvaiheen torjuntaa varten

MÖ2. Paikallisvaraston (tai kontin) peruskalusto pienten maaöljyvahinkojen torjuntaa varten

MÖ3. Keskusvarastotasoinen kalusto keskisuurten maaöljyvahinkojen torjuntaa varten

AÖ2. Rannikolle sijoitetun paikallisvaraston erikoiskalusto pienten alusöljyvahinkojen torjuntaa varten. $AÖ2 = MÖ2 + AÖ2$ erikoiskalusto

AÖ3. Keskusvarastotasoinen erikoiskalusto keskisuurten alusöljyvahinkojen torjuntaa varten. $AÖ3 = MÖ3 + AÖ3$ erikoiskalusto

AÖ4. Valtakunnallisesti merkittävä alusöljyvahinkojen torjuntakalusto

PTA. Pelastustoimen alue, joita Suomessa on 22 kpl.

Huom. MÖ ja AÖ lyhenteet ovat muuttuneet verrattuna tämän ohjeen aikaisempaan, ympäristöhallinnon verkkosivuilla olleeseen versioon.

3 Torjuntakaluston hankintaa koskeva lainsäädäntö, ohjeet ja suunnitelmat

3.1 Torjuntalainsäädäntö

3.1.1 Öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmat

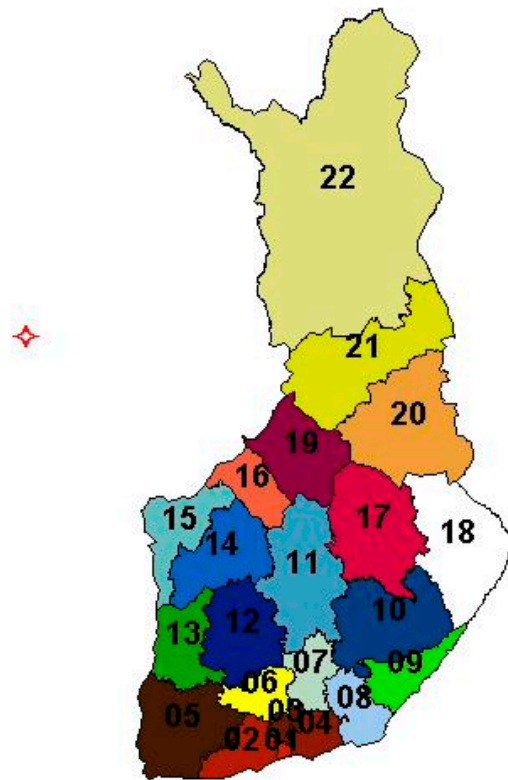
Öljyvahinkojen torjuntalaissa (1673/2009) sekä öljyvahinkoasetuksessa (249/2014) on määrätty öljyntorjunnan järjestämisestä sekä siitä, miten järjestämisvastuu jakaantuu eri viranomaisten kesken. Torjuntalain mukaisia öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmia ovat alueen pelastustoimen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma sekä alus- ja kemikaalivahinkojen torjunnan yhteistoimintasuunnitelma.

Suomen rannikko ja Saimaan syväväylän alue on katettu neljällä eri yhteistoimintasuunnitelmalla. Näitä ovat Suomenlahden-, Saaristomeren-, Pohjanlahden- ja Saimaan syväväylän alueen yhteistoimintasuunnitelmat. Torjuntalain 13 §:n mukaan yhteistoimintasuunnitelmien laatimisesta vastaavat alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaviranomaiset yhteistyössä ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johdolla. Suunnitelmat vahvistaa ympäristöministeriö. Alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen yhteistoimintasuunnitelmissa on oltava tiedot öljyvahinkojen torjunnan eri viranomaisista ja niiden tehtävistä, selvitys torjunnan palvelutasosta ja torjunnan järjestämisestä sekä tiedot öljyvahinkojen torjuntakalustosta.

Alueen pelastustoimen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmasta säädetään torjuntalain 12 §:ssä: Alueen pelastustoimella on oltava maaöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma ja lisäksi tarvittaessa alusöljyvahinkojen torjuntasuunnitelma. Suunnitelmat on laadittava yhdeksi yhtenäiseksi torjuntasuunnitelmaksi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vahvistaa alueen pelastustoimen hyväksymän öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman. Öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmassa on oltava tiedot öljyvahinkojen torjunnan eri viranomaisista ja niiden tehtävistä, selvitys torjuntavalmiuden tasosta ja torjunnan järjestämisestä sekä tiedot öljyvahinkojen torjuntakalustosta.

Kuvassa 1 on esitetty pelastustoimen alueiden maantieteellinen sijoittuminen. Kaikilla 22 pelastustoimen alueella tulee olla voimassa oleva öljyvahinkojen torjuntasuunnitelma. Maaöljyvahinkojen torjunta koskee kaikkia pelastustoimen alueita sekä Ahvenanmaata ja alusöljyvahinkojen torjunta yhteensä 15 rannikolla tai Saimaan syväväylän alueella sijaitsevaa pelastustoimen aluetta sekä Ahvenanmaata. Rannikolla sijaitsevia pelastustoimen alueita ovat Kymenlaakson, Itä-Uudenmaan, Helsingin, Länsi-Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Jokilaaksojen, Oulu-Koillismaan ja Lapin pelastustoimen alueet. Saimaan syväväylän alueella sijaitsevia pelastustoimen alueita ovat Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan pelastustoimen alueet.

Öljyvahinkoasetuksessa on tarkemmat säännökset öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmien sisällöstä sekä suunnitelmien laatimisesta, hyväksymisestä ja tarkistamisesta. Uusi asetus korvaa aiemmin voimassa olleena öljyntorjunta-asetusta (636/1993),

Kuvio 1. Pelastustoimen alueet. Lähde: www.pelastustoimi.fi

3.1.2 Kalustonhankintasuunnitelma

Öljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) mukaisesti öljyntorjuntasuunnitelmassa on oltava tiedot öljyvahinkojen torjuntakalustost a. Öljyvahinkoasetuksessa (249/2014) on säädetty torjuntasuunnitelman sisällöstä mm. seuraavasti:

”...Sen lisäksi, mitä öljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) 12 §:ssä säädetään, alueen pelastustoimen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmassa on oltava:

....

2) selvitys pelastuslain (379/2011) 28 §:n mukaisesti määritellystä pelastustoimen palvelutasosta, siltä osin kuin se liittyy öljyvahinkojen torjuntaan;

3) seuraavat tiedot kalustosta ja muusta torjuntavalmiudesta:

a) selvitys tarvittavasta öljyntorjuntakalustosta, -tarvikkeista ja muista öljyvahinkojen torjuntaan soveltuvasta kalustosta ja tarvikkeista, kuten kuljetuskalustosta, viestintälaitteista, työkoneista, työkaluista ja huoltotarvikkeista sekä niiden varastoinnista ja kunnossapidosta samoin kuin tiedot siitä, mitä edellä tarkoitettua kalustosta ja tarvikkeista on jo käytettävissä ja mihin ne on sijoitettu;

b) suunnitelma öljyntorjuntakaluston lisä- ja täydennyshankinnoista ja niiden kustannuksista seuraavien viiden vuoden aikana sekä hankittavan kaluston sijoittamisesta;

c) suunnitelma koulutuksen ja harjoitusten järjestämisestä;

d) arvio vuosittaisista öljyntorjuntatarvikkeiden hankintakustannuksista, öljyntorjuntakaluston ja -tarvikkeiden kunnossapito- ja varastointikustannuksista ja muista öljyntorjuntavalmiuden ylläpitokustannuksista sekä koulutuskustannuksista seuraavien viiden vuoden aikana;

e) selvitys öljyntorjuntakaluston säilyttämiseen tarkoitetuista varastoista ja niiden vuokrista sekä suunnitelma mahdollisten uusien varastojen hankkimisesta;

f) suunnitelma öljyvahingon torjunnan yhteydessä syntyvän öljyisen jätteen keräilystä, kuljettamisesta, varastoinnista ja toimittamisesta käsittelyyn.

Edellä (1 momentin) 2 kohdassa tarkoitettua selvitystä laadittaessa on otettava huomioon yhtäältä alueella olevat erityistä öljyvahingon vaaraa aiheuttavat kohteet, kuten väylät, avun tarpeessa olevia aluksia varten tehdyt aluevaraukset, öljysatamat, korjaustelakat,

öljyvarastot sekä teollisuuslaitokset, voimalaitokset ja vastaavat muut laitokset, joissa teollisesti käsitellään ja varastoidaan runsaasti

öljyä, sekä toisaalta luonnonsuojelualueet, uimarannat, vedenottamot, pohjavesialueet ja muut herkäät luontokohteet, joiden suojelu tulee erityisesti ottaa huomioon öljyvahinkojen torjunnassa.

...

Öljyvahinkoasetuksen 4 §:n mukaan alueen pelastustoimen on tarkistettava öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmasta torjuntakaluston käyttökustannuksia, hankintakustannuksia tai muita hankintoja koskevat osat vähintään joka neljäs vuosi. Alueen pelastustoimen tulee huolehtia siitä, että öljyvahinkojen torjuntasuunnitelman muut osat päivitetään määräajoin vastaamaan muuttuneita olosuhteita.

3.1.3 Öljysuojarahasto kalustohankintojen rahoittajana

Öljysuojarahasto on valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto, joka on ympäristöministeriön hoidossa. Sen toimintaa säädellään öljysuojarahastolaissa (1406/2004). Öljysuojarahastolain 17 §:n mukaan öljysuojarahastosta korvataan alueen pelastustoimelle torjuntakaluston hankkimisesta aiheutuneet kustannukset niiltä osin, kun hankinnat sisältyvät vahvistettuun öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmaan. Jos yksittäisen torjuntakalustohankinnan kustannukset ylittävät 85 000 euroa, korvaamisen edellytyksenä on, että öljysuojarahaston hallitus on etukäteen hyväksynyt kyseisen hankinnan.

Öljysuojarahastosta voidaan lain 18 §:n mukaisesti korvata Ahvenanmaan maakunnalle alusöljyvahinkojen torjuntakaluston hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia. Lisäksi lain 19 §:n mukaan rahastosta voidaan myöntää avustuksia alueen pelastustoimelle tai kunnalle öljyntorjuntakaluston säilyttämiseen tarkoitetun varaston rakentamiseen tai vuokraamiseen.

3.1.4 Korvauksen riippuminen öljyntorjunnan käyttöasteesta

Jos öljyntorjuntakalustoa, -tarvikkeita tai muuta torjuntasuunnitelmassa tarkoitettua hankintaa ei ole tarkoitettu käytettäväksi yksinomaan öljyvahinkojen torjuntaan, suunnitelmassa on öljyvahinkoasetuksen mukaisesti esitettävä arvio siitä, mikä on öljyvahinkojen torjunnan osuus hankinnan käytöstä (*öljyntorjunnan käyttöaste*).

Öljysuojarahastolain 17 §:n mukaan kaluston hankinta- ja käyttökustannukset korvataan pääsääntöisesti vain siltä osin, mikä on torjuntasuunnitelman mukaan öljyvahinkojen torjunnan osuus kyseisen kaluston käytöstä.

3.1.5 Kaluston yhteiskäytön periaate

Öljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) 19 §:n mukaan alueen pelastustoimen on alueensa ulkopuolellakin asetettava torjuntatöiden johtajan pyynnöstä torjuntakalustonsa ja -tarvikkeensa sekä niiden käyttöön tarvittavaa henkilöstöä torjuntatöiden johtajan käytettäväksi.

3.2 Hankintalainsäädäntö

Hyväksyttyyn öljyntorjuntasuunnitelmaan sisältyvän kalustonhankintasuunnitelman toteuttaminen edellyttää hankintalain (Laki julkisista hankinnoista 348/2007) mukaisen hankintaprosessin noudattamista. Kaluston hankintaprosessia käsittelevässä luvussa 4.2. on selostettu hankintalainsäädännön soveltamista kalustohankintoihin.

3.3 Muut kalustonhankintaa ja torjuntavalmiuden tavoitetasoa koskevat ohjeet

Vesi- ja ympäristöhallitus julkaisi vuosina 1988–1989 neljä öljyvahinko-ohjetta kuntien, öljyvarastojen ja satamien öljyntorjunnasta sekä öljyntorjuntavenekaluston määrittelyistä ja vesi- ja ympäristöpiirien tehtävistä öljyntorjunnassa. Vuonna 2000 Suomen ympäristökeskus julkaisi päivitetyn öljyntorjuntaveneen hankintaoppaan, jonka korvaava uusi ohje, Öljyntorjuntaveneen hankintaohje, julkaistiin vuonna 2011.

Torjuntakalustoa koskevia suosituksia on annettu myös ympäristöministeriön Suomen ympäristökeskukselta tilaamassa ja vuoden 2009 tammikuussa valmistuneessa Kokonaisselvityksessä öljyntorjuntavalmiuden kehittämiseksi vuoteen 2018 asti. Kokonaisselvityksessä esitetyt tavoitteet ja suositukset on sisällytetty nyt käsillä olevan ohjeen suosituksiin. Samoin Suomen asettama torjuntavalmiuden tavoitetaso eri merialueille on vakiintunut taulukon 1 mukaiseksi.

Taulukko 1. Torjuntavalmiuden tavoitetaso rannikolla ja Saimaan syväväylän alueella

Meri- tai vesistöalue	Pelastustoimen alue	Torjuntavalmiuden tavoitetaso
Suomenlahti	Kymenlaakso	30.000 tn
	Itä-Uusimaa	
	Länsi-Uusimaa	
	Helsinki	
Saaristomeri	Varsinais-Suomi	20.000 tn
Pohjanlahti	Lappi	5.000 tn
	Oulu-Koillismaa	
	Keski-Pohjanmaa	
	Jokilaaksot	
	Pohjanmaa	
	Satakunta	
Saimaan syväväylä	Etelä-Karjala	300 tn
	Pohjois-Karjala	
	Etelä-Savo	
	Pohjois-Savo	

Öljyntorjuntakalustosta keskeisiä ovat öljyntorjuntaveneet ja öljypuomit, joista voidaan todeta yleisesti seuraavaa:

3.4 Öljyntorjuntaveneet

Suomen ympäristökeskus julkaisi vuonna 2001 Öljyntorjuntaveneen hankintaoppaan ohjeeksi käytettäväksi öljyntorjuntaveneiden hankinnassa (Erkki Mykkänen. Ympäristöopas nro 78). Vuoden 2001 oppaan mukaan veneluokat olivat päämitoiltaan seuraavat:

Taulukko 2. Öljyntorjuntaveneiden luokat vuoden 2001 oppaan mukaisesti

Veneluokka	Rungon pituus (m)	Toimintasäde (nm) täydellä kuormalla	Nopeus (kn) täydellä kuormalla	Hyötykuorma* (kg)	Henkilökuljetuskyky
A	4,8–5,5		14	300	4
B	5,5–6,5	30	15	500	4
C	6,6–7,5	50	16	700	8
D	7,5–8,5	80	17	1.100	10
E	10–13	100	11	3.000	12
F	13–15	150	12	6.000	12
Fk	13–15	200 kevyt kuormalla	20 kevytkuormalla	6.000	12
G-lautta	11–13			6.000	4

*Hyötykuormalla tarkoitetaan kansilastia tai nestelastia, joka ei kuulu veneen tai mukanaolevien henkilöiden omiin, käytössä tarvittaviin varusteisiin.

Tämä opas päivitettiin vastaamaan uusia vaatimuksia ja tarpeita nimellä Öljyntorjunta-veneen hankintaohje (Jukka Pajala. YMPÄRISTÖHALLINNON OHJEITA 2 | 2011). Vuoden 2011 ohjeessa öljyntorjuntaveneluokat pienimmästä A-luokasta suurimpaan I-luokkaan ovat seuraavat:

- **A ja B-luokat** – yleisveneitä tarvikkeiden ja henkilöiden kuljetukseen suojatuilla vesillä tai rannikolla.
- **C ja E-luokat** – lastin kuljettamiseen ja puomien käsittelyyn tarkoitettuja, keulaportillisia työveneiä.
- **D-luokka** – pääasiassa henkilöiden ja tarvikkeiden kuljetukseen tarkoitettu nopea yhteysvene.
- **F-luokka** – merikelpoinen työvene, jossa on kiinteä öljynkeräyslaitteisto.
- **G ja H-luokat** – kuljetuslauttoja.
- **I-luokka** – avomerikelpoinen työalus meripuomin kuljetukseen ja levitykseen.

Luokitus perustuu öljyntorjuntakaluston lastikapasiteettivaatimuksiin. Veneen pituus ja runkotyyppi eivät ole luokituksessa merkityksellisiä. Ne määräytyvät käyttöolosuhteiden sekä mahdollisten veneen muiden tehtävien mukaan. Veneen sääntöpituuden tulee kuitenkin olla alle 24 metriä. Monikäyttöveneessä luokitus tarkoittaa veneen kykyä suorittaa luokan mukaisista öljyntorjuntatehtävistä. Seuraavaan taulukkoon on merkitty uuden ohjeen mukainen veneluokkien kansilastin määrä ja henkilökuljetuskyky sekä ero vanhan ohjeen henkilökuljetuskykyyn ja hyötykuormaan verraten:

Taulukko 3. Öljyntorjuntaveneiden luokat vuoden 2011 oppaan mukaisesti

Veneluokka	Uuden ohjeen kansilastin määrä (kg)	Ero vanhan ohjeen hyötykuormaan (+/-kg)	Uuden ohjeen henkilökuljetuskyky (hlö)	Ero vanhan ohjeen hyötykuormaan (+/- hlö)
A	300	0	3	-1
B	300	-200	3	-1
C	600	-100	4	-4
D	600	-500	12	+2
E	3.000	0	6	-6
F	3.000	-3.000	6	-6
G-lautta	5.000	-1.000	2	-2
H-lautta	21.000	uusi luokka	2	uusi luokka
I	11.000	uusi luokka	4	uusi luokka

Erot vanhan ja uuden ohjeen välillä ovat melko suuret henkilökuljetuskyvyn suhteen. Uudessa ohjeessa henkilökuljetuskyky on D-luokkaa lukuun ottamatta pienempi kuin vanhassa ohjeessa. Myös uuden ohjeen ”kansilastin määrä” on A- ja E-luokkia lukuun ottamatta pienempi kuin vanhan ohjeen ”hyötykuorma”. Erot johtuvat pääasiassa siitä, että uudessa oppaassa on henkilökuljetuskykyä ja lastikapasiteettia käsitelty yhdessä. Jos henkilömäärää pienennetään, silloin kansilastin määrää voidaan nostaa ja myös päinvastoin. Yhdistetyn lastin (kansilasti ja henkilöt) määrä on kuitenkin useimmissa veneluokissa uuden ohjeen mukaisesti pienempi.

3.5 Öljypuomit

Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarjassa (numerolla 522) julkaistiin v. 1993 tarkastaja Ossi Keräsen toimittama ”Öljypuomiopas”. Ohje on Suomen ympäristökeskuksen toimesta v. 2016 päivitetty verkko-oppaaksi vastaamaan nykyisiä olosuhteita nimellä ÖLJYPUOMIOPAS – ÖLJYNTORJUNTARAJOITUSPUOMIEN MÄÄRITTELY SISÄVESI- JA RANNIKKO-ALUEILLA. Oppaassa tarkastellaan öljyvahinkojen torjuntapuomien yleisiä ominaisuuksia ja niille asetettavia vaatimuksia, jotka ovat tarpeen tuntee ja ottaa huomioon hankittaessa puomeja erilaisiin olosuhteisiin ja käyttötarkoituksiin.

Öljypuomeja voidaan luokitella ominaisuuksiensa kuten rakenteensa, valmistusmateriaaliensa, käyttötarkoituksiensa, kokonsa ja muiden ominaisuuksien perusteella eri tavoin. Mainitun oppaan alussa on esitetty seuraava suuntaa antava öljypuomien karkea luokittelu:

Taulukko 4. Öljyntorjuntapuomien luokittelu

Tyyppi	Puomin korkeus	Olosuhteet	Yhden puomituksen pituus m/vetolujuus kN	Paino kg/200 m
Pienpuomit, rantapuomit	15–50 cm	Tyynet vedet	50–200 m/ 7–30 kN	220–900 kg
Virtapuomit	50–100 cm	Virtaavat vedet	200–600 m/ 30–50 kN	900–1.300 kg
Rannikopuomit	75–100 cm	Rannikko, saaristo ja järvet	400–600 m/ 30–50 kN	1.000–1.300 kg
Meripuomit	100–120 cm	Meri ja järvien selät	600–1000 m/ 50–150 kN	1.300–2.000 kg
Avomeripuomit	> 120 cm	Avomeri	1–2km/ 150–200 kN	3.500–5.000 kg (yksi kela)

4 Ohjeelliset kalustokokoonpanot

4.1 Yleistä

Tässä pääluvussa on aluksi selvitetty kalustoryhmittelyyn vaikuttaneita reunaehdoja ja sitä, miten nämä erilaiset reunaehdot on huomioitu kalustokokoonpanoja koskevissa suosituksissa. Myöhempana on kuvattu erikseen sekä maaöljyvahinkojen että alusöljyvahinkojen osalta erikokoisten vahinkojen torjumiseksi tarvittavat ohjeelliset kalustokokoonpanot, näihin kalustokokoonpanoihin sisältyvä kalusto ja kalustokokoonpanojen sijoittamisvaihtoehdot. Sekä maaöljyvahinkoja että alusöljyvahinkoja koskevat osuudet päättyvät yhteenveetoon, jossa on tarkasteltu, paljonko kunkin pelastustoimen alueen ja Ahvenanmaan hallinnassa tulisi erilaista kalustoa eri kalustokokoonpanojen kautta yhteensä olla.

4.2 Reunaehdot ja niiden vaikutukset kalustoryhmittelyyn

4.2.1 Lainsäädäntö ja sen mukaiset öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmat

Edellä on kuvattu öljyntorjunnan järjestämistä ja torjuntakaluston hankintaa koskevaa lainsäädäntöä, ohjeita ja suunnitelmia. Nyt käsillä oleva ohje on laadittu torjuntaa koskevan lainsäädännön soveltamista tukemaan. Ohjetta on tarkoitus hyödyntää erityisesti silloin, kun pelastustoimen alueet päivittävät voimassa olevaa öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmaansa ja siihen sisältyvää kalustonhankintasuunnitelmaa. Ohjeen laatimisessa on otettu huomioon pelastustoimen alueiden voimassa olevat suunnitelmat ja niihin sisältyvä kuvaus pelastustoimen alueiden hallinnassa olevasta kalustosta.

4.2.2 Aikaisemmat kaluston hankintaa koskevat ohjeet

Tämän ohjeen suositelluissa kalustokokoonpanoissa on huomioitu Vesi- ja ympäristöhallituksen vuonna 1989 antamassa kalusto-ohjeessa esitetty periaate eritasoisista kalustokokoonpanoista sekä paikallisia että alueellisia tarpeita varten. Samoin kalustokokoonpanoissa on huomioitu vuoden 1989 ohjeen periaate siitä, että maaöljyvahinkojen torjuntaan

soveltuva kalusto muodostaa peruskokoonpanon, jota täydennetään tarvittaessa alusöljy-
vahinkojen torjuntaan tarvittavalla kalustolla.

Tässä ohjeessa eri kalustokokoonpanoihin hankittavaksi suositeltu kalusto vastaa pääpiirteis-
sään aiemmin voimassa olleessa ohjeessa eri kalustokokoonpanoihin hankittavaksi esitettyä
kalustoa.

4.2.3 Kalustovarastoinnin nykytilanne pelastustoimen alueilla

Öljysuojarahaston vuonna 2008 toteuttaman öljyntorjuntakaluston varastotiloja koskevan
selvityksen yhtenä tuloksena todettiin, että monet pelastuslaitokset ovat keskittäneet kalus-
toa kuntakohtaisista varastoista suurempiin keskusyksiköihin. Samanaikaisesti monet pelas-
tustoimen alueet ovat hajasijoittaneet kevyempää torjuntakalustoa esim. erilaisiin liikkuviin
varastoyksiköihin, paikallisvarastoihin ja ns. ensilähdön kontteihin. Näin toimimalla pelas-
tustoimen alueet ovat toisaalta tehostaneet kaluston hallinnointia ja toisaalta varmistaneet
perusöljyntorjuntavalmiuden säilymisen koko pelastustoimen alueella. Vallitseva kehitys-
suunta on huomioitu käsillä olevan ohjeen laadinnassa siten, että ohjeessa kuvataan suositel-
lut kalustokokoonpanot sekä paikallisvarastojen että keskusvarastojen osalta.

4.2.4 Kaluston ja torjuntamenetelmien kehitys

Kalustokokoonpanoihin sisältyvä kalusto on pyritty määrittelemään väljästi, jotta eri tahot
voisivat kalusto-ohjetta soveltaessaan hyödyntää myös tulevaisuudessa tapahtuvan torjunta-
kaluston ja torjuntamenetelmien kehittymisen. Väljän määrittelyn tavoitteena on paitsi huo-
mioida tuleva laitekehitys, myös helpottaa ohjeen soveltamista olosuhteitaan erilaisilla tor-
junnan vastuualueilla.

4.3 Maaöljyvahinkojen torjunta

4.3.1 Kalustoryhmittelyn periaatteet

Kaikilla 22 pelastustoimen alueella ja Ahvenanmaalla tulee olla hallinnassaan riittävä määrä
maaöljyvahinkojen torjuntaan tarvittavaa kalustoa. Kalusto on koottava toiminnallisiksi koko-
naisuuksiksi ja varastoitava siten, että se saadaan riittävän nopeasti otettua käyttöön.

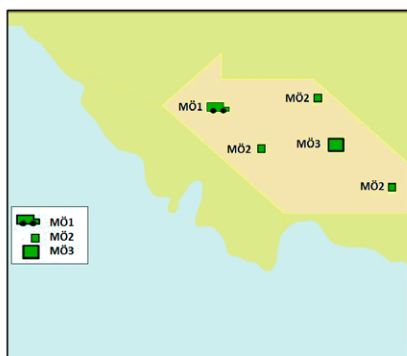
Vähäisten ja pienten paikallisten öljyvahinkojen torjuntaan tarvittavaa kalustoa on koottava
paikallisvarastoihin seuraavassa luvussa selostettuina kalustokokoonpanoina (MÖ2 ja MÖ1).
Kevyemmän torjuntakaluston lisäksi kaikilla pelastustoimen alueilla ja Ahvenanmaalla tulee
olla hallinnassaan myös keski-suuren maaöljyvahingon torjuntaan vaadittavaa kalustoa (MÖ3).
Luvussa 3.3.3 on annettu suositus keskusvarastotasoisesta, kullekin pelastustoimen alueelle
hankittavasta kalustosta.

Taulukkoon 5 on koottu erilaiset maaöljyvahinkojen torjumiseksi tarvittavat kalustokokoonpanot sekä selostettu erilaisten kokoonpanojen tarkoitus ja suositeltu sijoituspaikka. Huomattakoon, että taulukossa olevat vahinkojen tonnimäärät ovat ohjeellisia. Tapauksesta ja paikallisista olosuhteista riippuen kalustoa tietyn vahingon torjuntaan saatetaan tarvita huomattavasti taulukossa mainittua enemmän.

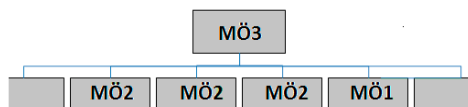
Taulukko 5. Erilaiset kalustokokoonpanot maaöljyvahinkojen torjuntaa varten

Maaöljyvahinkojen torjunta – taulukon mukainen varautuminen koskee kaikkia sisämaassa sijaitsevia pelastustoimen alueita			
Erilaiset kalustokokoonpanot	Maaöljyvahinko, jonka torjuntaan varaudutaan	Kalustokokoonpanon kuvaus	Kaluston sijoituspaikka
MÖ1	Vähäinen alle 200 l	Ensilähdön kalusto	Pelastusajoneuvo, peräkärry tai kontti
MÖ2	Pieni alle 5.000 l	Peruskalusto maaöljyvahinkojen torjuntaan	Paikallinen varasto tai kontti
MÖ3	Keskisuuri yli 5.000 l	Keskusvarastotasoinen kalusto	Keskusvarasto
Yhteensä = MÖ3 + ΣMÖ2 + ΣMÖ1	Suuri yli 30.000 l	Pelastustoimen kalusto yhteensä	Pelastustoimen alueella eri pisteissä

Kuvassa 1 on havainnollistettu maaöljyvahinkojen torjuntaa varten tarvittavien kalustokokoonpanojen maantieteellistä sijoittamista erään kuvitteellisen pelastustoimen alueella. Kuvassa 2 on havainnollistettu kalustokokoonpanojen hierarkiaa suhteessa toisiinsa.

Kuvio 2. Esimerkki maaöljyvahinkojen torjuntaa varten tarvittavien kalustokokoonpanojen sijoittamisesta

Kuvio 3. Kalustokokoonpanojen keskinäinen hierarkia

Kaikissa kalustokokoonpanoissa käytetty kaluston nimikkeistö vastaa kalustonhankintaa koskevissa aiemmissa ohjeissa ja öljysuojarahaston PARKKI-tietojärjestelmässä käytettyä nimikkeistöä. Kalustokokoonpanoissa lueteltujen kalustopakettien sisältö on kuvattu tarkemmin liitteessä 1.

4.3.2 Paikalliset varastot (MÖ2 ja MÖ1)

Kullakin pelastustoimen alueella ja Ahvenanmaalla tulee olla riittävä määrä pienten maa-öljyvahinkojen torjuntaan tarvittavan kaluston varastoja (MÖ2). Nämä paikalliset kalustovarastot voivat olla varastorakennuksia, kontteja tai peräkärryjä. Paikalliset kalustovarastot tulee sijoittaa siten, että pelastustoimen alueen öljyntorjuntasuunnitelmassa kartoitetut riskikohteet ja suojeltavat kohteet ovat riittävän nopeasti öljyntorjuntakalustolla varustetun miehistön saavutettavissa.

Osa pelastuslaitoksista on perustamiensa paikallisten kalustovarastojen lisäksi sijoittanut pienten maa-öljyvahinkojen alkuvaiheen torjunnassa tarvittavaa kalustoa nopeasti liikkeelle saataviin yksiköihin, kuten pelastusajoneuvoihin, peräkärryihin tai kontteihin (MÖ1). Seuraavassa on listattu suositus kalustokokoonpanojen MÖ2 ja MÖ1 sisällöksi.

MÖ 1 Pelastusajoneuvon, peräkärryyn tms. varastoitu kalusto pienten maa-öljyvahinkojen alkuvaiheen torjuntaa varten

1 Torjuntahenkilöstön varusteet		
varustepaketti 6 hengelle *)	1	kpl
2 Käsityökalut		
kevennetty käsityökalupaketti 6 hengelle *)	1	kpl
3 Imeytys- ja suojausaineet ja tarvikkeet		
kevennetty imeytysainepaketti *)	1	kpl
4 Keräilykalusto		
käsiikäyttöiset kalvopumput	1	kpl
erikokoisia, öljynkestäviä letkuja liitinsarjoineen	1	kpl sarjoja
keräyssäkit ja keräyssäiliöt	1	m ³
6 Kuljetuskalusto		
Perävaunu (tarvittaessa)	(1)	kpl
8 Lisävarusteet		
kevennetty lisävarustepaketti *)	1	kpl
9 Huoltotarvikkeet		
huoltotarvikepaketti 6 hengelle *)	1	kpl

*) = Kalustopakettien sisältö on kuvattu liitteessä 1.

MÖ 2 Paikallisvaraston (tai kontin) peruskalusto pienten maaöljyvahinkojen torjuntaa varten**1 Torjuntahenkilöstön varusteet**

varustepaketti 6 hengelle *)	2	kpl
------------------------------	---	-----

2 Käsityökalut

käsityökalupaketti 6 hengelle *)	2	kpl
----------------------------------	---	-----

3 Imeytys- ja suojausaineet ja tarvikkeet

imeytysainepaketti *)	2	kpl
-----------------------	---	-----

4 Kevyt keräilykalusto**pumput ja letkut**

käsi käyttöinen kalvopumppu tms.	1	kpl
----------------------------------	---	-----

koneellinen öljynkestävä pumpujärjestelmä		
---	--	--

• (kap. noin 20 m ³ /h)	1	kpl
------------------------------------	---	-----

öljynkestävät antistaattiset siirtoletkut	20–30	m
---	-------	---

• keloineen ja liittimineen		
-----------------------------	--	--

• pumppuja ja keräimiä varten		
-------------------------------	--	--

erikokoisia, öljynkestäviä letkuja liitinsarjoineen	1	kpl sarjoja
---	---	-------------

säilytyskalusto

keräyssäkit ja keräyssäiliöt	30	m ³ yhteensä
------------------------------	----	-------------------------

öljyä kestäviä pressuja tilapäisaltaiden tekoon	50	m ²
---	----	----------------

kevyet keräimet

kannettava ja kelluva keräin	1	kpl
------------------------------	---	-----

• tarttumiseen perustuva		
--------------------------	--	--

• erilaisia öljyalaatuja keräävä		
----------------------------------	--	--

• kap. 10–20 m ³ /h		
--------------------------------	--	--

nesteimurit

kevyt nesteimuri (kap. ≤ 0,5 m ³ /h), ex. suojattu	1	kpl
---	---	-----

voimanlähteet

hydraulivoimanlähde (Power Pack)	1	kpl
----------------------------------	---	-----

• keräintä, pumppua ja nesteimuria varten		
---	--	--

• noin 10 kW		
--------------	--	--

5 Puomi- ja poijukalusto sekä padot**puomit**

minipuomit (korkeus ≤ 50 cm)	150	m
------------------------------	-----	---

rannikko- tai rajoituspuomit (korkeus ≤ 100 cm)	150	m
---	-----	---

ankkurit, köydet ja poijut puomien määrää vastaavasti		
---	--	--

hinauspäätteet	2	kpl
----------------	---	-----

puomien varastointihäkit tai kelat		
------------------------------------	--	--

padot

säädettävä ojapato (esim. alumiininen)	1	kpl
--	---	-----

padotuskumi 3 m	1	kpl
-----------------	---	-----

patoputket	1	kpl
------------	---	-----

6 Kuljetuskalusto

perävaunu, siirtolava, kontti tms. suojarusteineen	1	kpl
--	---	-----

7 Venekalusto

B luokan työvene varusteineen	2	kpl
A luokan veneitä (tarvittaessa)		

8 Lisävarusteet

lisävarustepaketti *)

pieni öljynerotuslaite varusteineen (10 m ³ /h)	1	kpl
--	---	-----

9 Huoltotarvikkeet

huoltotarvikepaketti 6 hengelle *)	1	kpl
------------------------------------	---	-----

10 Kaluston varastointi

varasto / varastoinnin järjestäminen (tarvittaessa)	(1)	kpl
---	-----	-----

*) = Kalustopakettien sisältö on kuvattu liitteessä 1.

4.4.3 Keskusvarastot (MÖ3)

Paikallisten kalustovarastojen lisäksi kullakin pelastustoimen alueella ja Ahvenanmaalla tulee olla hallinnassaan keskisuuren maaöljyvahingon torjuntaan vaadittavaa kalustoa. Osa pelastustoimen alueista on sijoittanut keskisuurten öljyvahinkojen torjuntaan tarvittavan kaluston keskusvarastolle. Keskusvaraston kautta voidaan uudistaa ja täydentää myös paikallisten öljyntorjuntakalustovarastojen kalustoa. Keskisuuren maaöljyvahingon torjuntaan vaadittava kalusto tulee varastoida siten, että sen käyttöön saaminen minne tahansa kohteeseen pelastustoimen alueella on mahdollisimman nopeaa. Seuraavassa on listattu suositus keskusvarastotasoisesta kullekin pelastustoimen alueelle hankittavasta kalustosta.

MÖ 3 Keskusvarastotasoinen kalusto keskisuurten maaöljyvahinkojen torjuntaa varten**4 Kevyt keräilykalusto****keräimet**

kaivukonesovitteinen harjakeräin	1	kpl
• rantapuhdistukseen		
• tarvittavat pumpput ja voimalähteet		

6 Kuljetuskalusto

perävaunu, siirtolava, kontti tms.	1	kpl
------------------------------------	---	-----

7 Venekalusto

C luokan työvene varusteineen	2	kpl
D luokan työvene varusteineen	(1)	kpl
(hankitaan, jos alueella on suuria vesistöjä)		

8 Lisävarusteet

räjähdysvaaramittari	1	kpl
koneellinen öljynkestävä ex. suojattu pumppujärjestelmä esim. säiliöauton tyhjentämiseen kap. n. 40 m ³ /h	1	järjestelmä

9 Huoltotarvikkeet

huoltotarvikepaketti*)

10 Kaluston varastointi

varasto / varastoinnin järjestäminen (tarvittaessa)	1	kpl
---	---	-----

*) = Kalustopakettien sisältö on kuvattu liitteessä 1.

4.3.4 Yhteenveto maaöljyvahinkojen torjuntakalustosta

Tässä luvussa on esitetty yhteenveto erityyppisestä torjuntakalustosta, joka edellä listattuja kalustokokoonpanoja noudattaen kertyy kuvitteellisen maaöljyvahinkojen torjuntaan varautuvan pelastustoimen alueen hallintaan:

4.3.4.1 Puomit

Pelastustoimen alueet sijoittavat sisämaassa oleviin paikallisiin kalustovarastoihin (MÖ2) kuhunkin noin 150 m korkeudeltaan 50–100 cm rannikko- ja rajoituspuomia ankkurointi- välineineen sekä noin 150 m minipuomia.

4.3.4.2 Keräimet, pumput ja voimalähteet

Pelastustoimen alueet sijoittavat sisämaassa oleviin paikallisiin kalustovarastoihin (MÖ2) keräimiä ja niiden toimintaa tukevaa kalustoa seuraavasti:

- Kelluva keräin, joka on kannettava, toimintaperiaatteeltaan tarttumiseen perustuva ja kaikkia öljyalaatuja kohtuullisesti keräävä (kap. 10–20 m³/h) sekä kalvopumppu (n. 20 m³/h)
- Kevyt nesteimuri (≤ 0,5 m³/h)
- Voimalähde

Kunkin pelastustoimen alue voi lisäksi hankkia rantapuhdistusta varten MÖ3-nimisen kalustokokoonpanon mukaisesti kaivukonesovitteisen harjakeräimen pumppuineen ja voimalähteineen

4.3.4.3 Veneet

Pelastustoimen alueet sijoittavat sisämaassa olevien paikallisten kalustovarastojen (MÖ2) yhteyteen kaksi B-luokan venettä ja tarpeen mukaan A-luokan veneitä. Kunkin

pelastuslaitoksen tulee lisäksi hankkia keskusvarastotasoisena kalustona kaksi C-luokan venettä. Jos pelastustoimen alueella on suuria vesistöjä, täydennetään keskusvarastotasoisista venekalustoa yhdellä D-luokan veneellä.

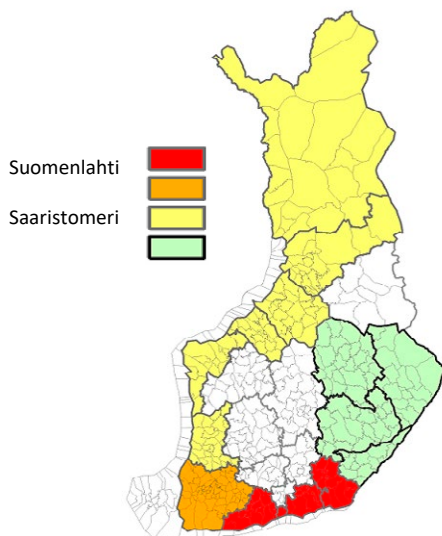
4.4 Alusöljyvahinkojen torjunta

4.4.1 Kalustoryhmittelyn periaatteet

Kaikkien 15 rannikolla tai Saimaan syväväylän alueella sijaitsevan pelastustoimen alueen ja Ahvenanmaan tulee hankkia riittävä määrä alusöljyvahinkojen torjuntaan tarvittavaa kalustoa. Kalusto on koottava toiminnallisiksi kokonaisuuksiksi ja varastoitava siten, että se saadaan riittävän nopeasti otettua käyttöön.

Kuten maa-alueilla, myös rannikolla kalustovarastojen maantieteellinen sijoittaminen riippuu muun muassa pelastustoimen alueen palvelutasopäätöksestä, logistisista vaatimuksista sekä öljyvahinkoriskikohteiden ja erityistä suojelua vaativien kohteiden sijainnista.

Paikallisten kalustovarastojen (AÖ2) lukumäärä riippuu luvussa 2.4.2. esitetyllä tavalla erityisesti siitä, millä merialueella pelastustoimen alue sijaitsee. Kuvassa 4 näkyvät värillisinä kaikki edellä mainitut 15 pelastustoimen aluetta. Kukin kuvaan valittu väri havainnollistaa erisuuruista varautumisvelvollisuuden astetta, joka puolestaan on riippuvainen pelastustoimen alueen alusöljyvahinkoriskistä ja sen mukaisesta alusöljyvahinkojen torjunnan tavoitetasosta. Jotta öljyntorjuntavalmiuden tavoitetaso täyttyisi, tulee kunkin rannikolla sijaitsevan pelastustoimen alueen hankkia hallintaansa 2–6 alusöljyvahinkojen torjuntaa varten koottua ja paikallisiin varastoihin sijoitettua kalustokokoonpanoa (AÖ2). Tämän kalustokokoonpanon sisältöä on selostettu myöhemmin tässä luvussa tarkemmin.

Kuvio 4. Varautumisvelvollisuuden aste eri pelastustoimen alueilla

Alusöljyvahinkojen torjunnassa voidaan suurelta osin hyödyntää samaa kalustoa kuin maaöljyvahinkojen torjunnassa, mutta sen lisäksi alusöljyvahinkojen torjuntaan tarvitaan myös erilaista järeämpää torjuntakalustoa. Rannikolla maaöljyvahinkojen torjuntakalusto muodostaa sen vuoksi kaluston peruskokoonpanon (MÖ2), jota on lisäksi täydennettävä alusöljyvahinkojen erikoiskalustolla (AÖ2 erikoiskalusto). Tarkoituksena on, että nämä kaksi kalustokokoonpanoa yhdessä muodostavat toimivan kokonaisuuden, jota pelastustoimen alue voi käyttää pienten alusöljyvahinkojen torjuntaan (AÖ2=MÖ2+AÖ2 erikoiskalusto). Myös rannikolla sijaitsevilla pelastustoimen alueilla on todennäköisesti tarvetta perustaa sisä-maahan paikallisia varastoja pelkkien maaöljyvahinkojen torjuntaa varten (MÖ2 ja MÖ1).

Rannikolla sijaitsevat pelastustoimen alueet täydentävät maaöljyvahinkojen torjuntaa varten hankkimaansa keskusvarastotasoista kalustoa keskisuurten alusöljyvahinkojen torjuntaan tarvittavalla erikoiskalustolla siten, että kalusto muodostaa yhtenäisen kokonaisuuden (AÖ3 = MÖ3 + AÖ3 erikoiskalusto). Yhdeksän eri pelastustoimen alueen hallintaan voidaan lisäksi hankkia valtakunnallisesti merkittävää alusöljyvahinkojen torjuntakalustoa, joka suositellaan sijoitettavaksi seuraaviin kuntiin: Hanko, Helsinki, Kalajoki, Kotka, Oulu, Porvoo, Savonlinna, Turku ja Vaasa (AÖ4).

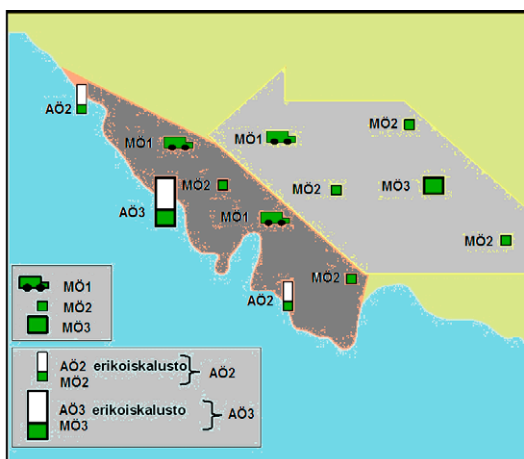
Taulukkoon 6 on koottu kaikki ne kalustokokoonpanot, jollaisia alusöljyvahinkojen torjunnasta vastaavien pelastustoimen alueiden sekä Ahvenanmaan tulee hankkia. Lisäksi taulukossa on selostettu erilaisten kokoonpanojen tarkoitus ja suositeltu sijoituspaikka. Kuten aiemmin taulukon 5 yhteydessä on mainittu, taulukon tonnimäärät ovat ohjeellisia ja vahingosta riippuen tarvittavan kaluston määrä saattaa poiketa merkittävästikin taulukossa esitetystä.

Taulukko 6. Erilaiset maa- ja alusöljyvahinkojen torjuntakaluston kokoonpanot 15 rannikon pelastustoimen alueella ja Ahvenanmaalla

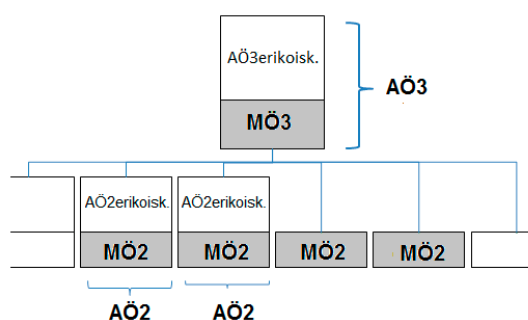
Maa- ja alusöljyvahinkojen torjunta – koskee kaikkia rannikon pelastustoimen alueita ja Ahvenanmaata			
Erilaiset kalustokokoonpanot	Vahinko, jonka torjuntaan varaudutaan	Kalustokokoonpano	Kaluston sijoituspaikka
MÖ1	Vähäinen maa- tai alusöljyvahinko, alle 200 l	Ensilähdön kalusto	Pelastusajoneuvo, peräkärry tai kontti
MÖ2	Pieni maaöljyvahinko, alle 5.000 l	Peruskalusto maaöljyvahinkojen torjuntaan	Paikallinen varasto tai kontti
AÖ2 = MÖ2+AÖ2 erikoiskalusto	Pieni alusöljyvahinko, alle 5.000 l	Peruskalusto alusöljyvahinkojen torjuntaan	Paikallinen varasto tai kontti
AÖ3 = MÖ3+AÖ3 erikoiskalusto	Keskisuuri maa- tai alusöljyvahinko, yli 5.000 l	Keskusvarastotason kalusto	Keskusvarasto
Yhteensä= AÖ23+ΣAÖ2+ΣMÖ2+ΣMÖ1	Keskisuuri maa- tai alusöljyvahinko, yli 5.000 l	Pelastustoimen alusöljyvahinkojen torjuntakalusto yhteensä	Pelastustoimen alueella eri pisteissä
AÖ4	Suuri alusöljyvahinko, yli 30.000 l	Valtakunnallisesti merkittävä alusöljyvahinkojen torjuntakalusto	Esim. keskusvarastojen yhteydessä 9 erikseen nimetyllä pelastustoimen alueella

Maaöljyvahinkojen torjuntakaluston kokoonpanoja MÖ2 ja MÖ3 on selostettu edellisessä luvussa ja alusöljyvahinkojen torjuntaan tarvittavan erikoiskaluston kokoonpanoja (AÖ1-erikoiskalusto ja AÖ2 erikoiskalusto) selostetaan tarkemmin myöhemmin tässä luvussa.

Kuvassa 5 on esimerkki erilaisten kalustokokoonpanojen sijoittamisesta ja kuva 6 havainnollistaa eri kalustokokoonpanojen keskinäistä hierarkiaa.

Kuvio 5. Esimerkki erilaisten kalustokokoonpanojen sijoittamisesta paikallis- ja keskusvarastoihin.

Kuvio 6. Eri kalustokokoonpanojen keskinäinen hierarkia

Seuraavissa luvuissa esitetyissä kalustokokoonpanoissa käytetty kaluston litterointi vastaa aiemmissa kalustonhankintaa koskevilla ohjeilla ja öljysuojarahaston PARKKI-tietojärjestelmässä käytettyä nimekkeistöä. Kalustokokoonpanoissa lueteltujen kalustopakettien sisältö on kuvattu tarkemmin liitteessä 1.

4.4.2 Paikalliset alusöljyvahinkojen torjunnan erikoiskaluston varastot (AÖ2)

Kaikilla 15 rannikolla ja Saimaan syväväylän alueella sijaitsevilla pelastustoimen alueella sekä Ahvenanmaalla tulee olla riittävä määrä pienten paikallisten alusöljyvahinkojen torjuntaan tarvittavia kalustokokoonpanoja. Nämä kalustokokoonpanot tulee sijoittaa rannikolle paikallisiin kalustovarastoihin siten, että pelastustoimen alueen öljyntorjunta-suunnitelmassa kartoitetut riskikohteet ja suojeltavat kohteet ovat riittävän nopeasti öljyntorjuntakalustolla varustetun miehistön saavutettavissa. Paikalliset kalustovarastot voivat olla varastorakennuksia, kontteja tai peräkärryjä. Useat pelastustoimen alueet ovat varustaneet tätä kalustokokoonpanoa vastaavalla kalustolla ns. ensilähdön kontteja. Konttien etuna on kalustokokonaisuuden nopea siirtomahdollisuus onnettomuuspaikalle. Seuraavassa on listattu suositus rannikolla oleviin paikallisiin varastoihin sijoitettavasta kalustosta.

AÖ 2 Rannikolle sijoitetun paikallisvaraston erikoiskalusto pienten alusöljyvahinkojen torjuntaa varten

Kalustokokoonpanon perustana on peruskalusto pienten maaöljyvahinkojen torjuntaa varten (MÖ1). Tätä kalustokokoonpanoa täydennetään pienten alusöljyvahinkojen torjuntaan tarvittavalla erikoiskalustolla (AÖ1erikoiskalusto). Toisin sanoen:

AÖ2 = MÖ2 + AÖ2 erikoiskalusto.

AÖ2 erikoiskalusto koostuu seuraavanlaisesta kalustosta:

1 Torjuntahenkilöstön varusteet		
varustepaketti 6 hengelle *)	1	kpl
2 Käsityökalut		
käsityökalupaketti 6 hengelle *)	1	kpl
3 Imeytys- ja suojausaineet ja tarvikkeet		
imeytysainepaketti *)	1	kpl
4 Kevyt keräilykalusto		
pumput ja letkut		
hydraulitoiminen letkupumppu ($\geq 20 \text{ m}^3/\text{h}$)	1	kpl
öljynkestävät antistaattiset siirtoletkut	20–30	m
• kynsiliittimillä ja keloineen		
• keräimiä ja pumppuja varten		
erikokoisia öljynkestäviä letkuja liittimiseen	1	kpl sarjoja
säilytyskalusto		
keräyssäkit ja keräyssäiliöt	300–500	m^3 yhteensä
öljyä kestäviä pressuja tilapäisaltaiden tekoon	200	m^2
kevyet keräimet		
kannettava ja kelluva keräin	1	kpl

- tarttumiseen perustuva
- erilaisia öljylaatuja keräävä
- kap. 10–20 m³/h

11 Puomi- ja poijukalusto

rannikko- ja meripuomit 700–1.500

- kork. 50–120 cm
- ASTM tms. kiinnitys
- puomia hankitaan veneiden kertakuljetuskykyä vastaava määrä

poijut ja valopojjut

ankkurit ja ankkuritukit puomikoon mukaan

köydet (vetolujuus lähes sama kuin puomilla)

hinauspäätteet (vetolujuus lähes sama kuin puomilla) 2 kpl

kalliokiilat

magneettiliittimet

puomien varastointi ja käyttöönotto

tarvittava kalusto puomin säilytystä ja käyttöä varten, esim:

- puomihäkit tai kelat
 - kontti puomia (ja muuta kalustoa) varten (1) kpl
- (kts. 13 Kuljetuskalusto)

12 Raskas keräilykalusto

tarttumiseen perustuvat keräimet pumppuineen

harja- tms. keräin 1 kpl

- kelluva tai työveneeseen asennettava
- kap. 20–50 m³/h

13 Kuljetuskalusto

kuljetuslautta säilytyskalustoa varten

- sekä tarpeellinen suojavarustus 1 kpl

kuljetuskontti kalustoa varten

- sekä tarpeellinen suojavarustus 1 kpl

- (kts. 11 Puomi- ja poijukalusto)

14 Torjuntavenekalusto

D- tai E-luokan varusteineen 1 kpl

- työvene tai keräysvene
(riippuen keräimen valinnasta)

E- tai F-luokan vene varusteineen 1 kpl

- työvene tai keräysvene
(riippuen keräimen valinnasta)

Vaihtoehtona venehankinnoille on muutoin, esim. viranomaisten

välisin sopimuksin, varmistettu kaluston kuljetuskapasiteetti

15 Muu kalusto**hydraulivoimalähteet (Power Pack) ja kompressorit**

Polttomoottorikäyttöinen hydrauliyksikkö	1	kpl
--	---	-----

- n. 10 kW
- pientä keräintä ja pumppua varten

*) = Kalustopakettien sisältö on kuvattu liitteessä 1.

4.4.3 Keskusvarastot (AÖ3)

Kullakin 15 rannikolla ja Saimaan syväväylän alueella sijaitsevasta pelastustoimen alueesta ja Ahvenanmaalla tulee olla hallinnassaan suuren tai keskisuuren alusöljyvahingon torjuntaan vaadittavaa kalustoa. Osa pelastustoimen alueista on sijoittanut keskisuurten öljyvahinkojen torjuntaan tarvittavan kaluston keskusvarastolle. Keskusvaraston kautta voidaan uudistaa ja täydentää myös paikallisten öljyntorjuntakalustovarastojen kalustoa. Keskisuuren alusöljyvahingon torjuntaan vaadittava kalusto tulee varastoida siten, että sen käyttöön saaminen mille tahansa pelastustoimen vastuulla olevan rannikon osalle on mahdollisimman nopeaa. Seuraavassa on listattu suositus alusöljyvahinkojen torjuntaan varautuvien pelastustoimen alueiden keskusvarastotasoisesta kalustosta.

AÖ 3 Keskusvarastotason erikoiskalusto keskisuurten alusöljyvahinkojen torjuntaa varten

Kalustokokoonpanon perustana on keskusvarastotason kalusto keskisuurten maaöljyvahinkojen torjuntaa varten (MÖ3). Tätä kalustokokoonpanoa täydennetään keskisuurten alusöljyvahinkojen torjunnan erikoiskalustolla (AÖ3 erikoiskalusto). Toisin sanoen:

AÖ3 = MÖ3 + AÖ3 erikoiskalusto.

AÖ3 erikoiskalusto koostuu seuraavanlaisesta kalustosta:**12 Raskas keräilykalusto****Pumput**

korkeaviskoosisten öljyjen pumppaamiseen soveltuva ruuvipumppu

• veden injektointijärjestelmällä		
• kap. 30–60 m ³ /h	1	kpl

uppopumppu palaville nesteille

• kap. 30–60 m ³ /h	1	kpl

Säilytyskalusto

kokoontaitettavat altaat	30	m ³ (yhteensä)
--------------------------	----	---------------------------

Tarttumiseen perustuvat keräimet pumppuineen

harja-, tms. keräin	1	kpl
---------------------	---	-----

- kelluva tai työveneeseen asennettava

- kiinnitystarpeineen
- kap. 20–50 m³/h

Nesteimurit

nesteimuri	1	kpl
------------	---	-----

- kap. 1–5 m³/h
- letkuineen ja pumppuineen

14 Torjuntavenekalusto

G-luokan lautta varusteineen	1	kpl
------------------------------	---	-----

15 Muu kalusto

Hydraulivoimalähteet (Power Pack)

hydraulivoimanlähde	1	kpl
---------------------	---	-----

- 30–50 kW
- keräintä, pumppua sekä nesteimuria varten

Muut	1	kpl
-------------	----------	------------

sähköaggregaatti (max 25 kVA)

- (saaristo-olosuhteisiin mm. valonheittimiä varten)

4.4.4 Valtakunnallisesti merkittävä alusöljyvahinkojen torjuntakalusto (AÖ4)

Etenkin suurten alusöljyvahinkojen torjuntaa varten tarvittavaa, valtakunnallisesti merkittävää torjuntakalustoa voidaan hankkia osalle seuraavista pelastustoimen alueista: Länsi-Uusimaa, Helsinki, Itä-Uusimaa, Kymenlaakso, Oulu-Koillismaa, Etelä-Savo, Varsinais-Suomi ja Pohjanmaa. Näiden pelastustoimen alueiden sisällä kyseisen kaluston sijoituskunniksi suositellaan joitain seuraavista kunnista: Hanko, Helsinki, Kalajoki, Kotka, Oulu, Porvoo, Savonlinna, Turku ja Vaasa. Valtakunnallisesti merkittävän torjuntakaluston sijoittamisessa ja kaluston ylläpidossa tulee hyödyntää mahdolliset synergiaedut paitsi pelastustoimen alueella olevien muiden kalustovarastojen myös valtion kalustovarastojen kanssa.

Valtakunnallisesti merkittävän alusöljyvahinkojen torjuntakaluston varastoon on mahdollista hankkia kalustoa, jota sen korkean hankintahinnan ja toisaalta vähemmän aikakriittisen käyttöönottotarpeen vuoksi ei ole järkevää hankkia kaikkien rannikon pelastustoimen alueiden hallintaan. Esimerkkejä tällaisesta kalustosta ovat puomien puhdistuslaitteet tai rantapuhdistuskoneet. Valtakunnallisesti merkittävä kalusto tulee varastoida siten, että sen ylläpito voidaan hoitaa asianmukaisesti ja että kaluston käyttöön saaminen on mahdollisimman nopeaa.

4.4.5 Yhteenveto alusöljyvahinkojen torjuntakalustosta

4.4.5.1 Rannikko- ja meripuomit

Rannikolla tai Samaan syväväylän alueella sijaitsevien pelastustoimen alueiden hallinnassa tulee olla tai niiden hallintaan hankkia rannikko- tai meripuomia vähintään taulukossa 3 esitetyn mukaisesti.

Taulukko 7. Torjuntavalmiuden tavoitetaso ja pelastustoimen alueiden puomitarve rannikolla ja Samaan syväväylän alueella

Meri- tai vesistöalue	Pelastustoimen alue	Torjunnan tavoitetaso	Puomitarve / pelastustoimen alue
Suomenlahti	Kymenlaakso	3. 000 tn	5 km
	Itä-Uusimaa		5 km
	Länsi-Uusimaa		5 km
	Helsinki		5 km
Saaristomeri	Varsinais-Suomi	2. 000 tn	4 km
Pohjanlahti	Lappi	5.000 tn	2 km
	Oulu-Koillismaa		2 km
	Keski-Pohjanmaa		2 km
	Jokilaaksot		2 km
	Pohjanmaa		2 km
	Satakunta		2 km
Saimaan syväväylä	Etelä-Karjala	300 tn	1 km
	Pohjois-Karjala		1 km
	Etelä-Savo		1 km
	Pohjois-Savo		1 km

Yllä olevan taulukon mukainen puomikalusto tulee jakaa rannikolle pääasiassa AÖ2-nimisissä kalustokokoonpanoissa luvussa 4 esitetyllä tavalla, jolloin kuhunkin rannikon paikalliseen kalustovarastoon sijoitetaan yhteensä 750–1.500 m korkeudeltaan 50–120 cm rannikko- tai meripuomia. Eri varastoihin sijoitettava puomimäärä riippuu puomien kuljettamiseen käytettävissä olevasta venekalustosta ja kaluston kuljetuskyvystä. Mikäli puomia hankitaan pelastustoimen alueelle enemmän kuin taulukossa 7 on esitetty, tulee pelastustoimen alueen laatia erillinen kuljetussuunnitelma puomeille, joiden määrä ylittää pelastustoimen alueen hallinnassa olevan venekaluston kertakuljetuskyvyn. Eri veneluokien kertakuljetuskyky meripuomin kuljettamiseksi on esitetty taulukossa 8.

Uusi v. 2011 julkaistu ympäristöhallinnon ohje ”Öljyntorjuntaveneen hankintaohje” antaa aiempaa ohjetta selvästi pienemmät arvot öljyntorjuntaveneiden puomien kanto-kyvylle. Kun otetaan huomioon, että pelkkä rannikkopuomi (kokonaiskorkeus 75–100 cm) painaa 1.000–1.300 kg/200 m ja meripuomi (kokonaiskorkeus 100–120 cm) painaa

1.300–2.000 kg/200 m ilman ankkurointivarusteita, saadaan öljyntorjuntaveneiden kanto-kyvyksi rannikko- ja meripuomien osalta seuraavat arvot (taulukko 7.) vanhan ohjeen mukaisesti rakennettujen veneiden osalta tulee luonnollisesti noudattaa ko. veneelle määrättyä kantokykyä. (Vrt. kohta 3.4.)

Taulukko 8. Eri veneluokkien puomien kantokyky todellisten painojen ja uuden veneohjeen mukaisesti.

Veneluokka	Kansilasti (tn) uuden veneohjeen mukaan	Max. määrä rannikopuomia (km) ilman ankkurointivarusteita	Max. määrä meripuomia (km) ilman ankkurointivarusteita
D	0,6	0,05–0,1	-
E	3,0	0,4–0,6	0,3–0,4
F	3,0	0,4–0,6	0,3–0,4
G	5,0	0,7–1,0	0,5–0,7

Puomien lisäksi pelastustoimen alueiden tulee hankkia puomikalustoa vastaava määrä poijuja, valopoijuja, ankkureita, köysiä, hinauspäätteitä ja kalliokiiloja sekä puomikaluston säilytystä varten tarvittava määrä puomihäkkeitä, puomikeloja tai säilytyskontteja.

4.4.5.2 Keräimet, pumput ja voimalähteet

Rannikolla tai Saimaan syväväylän alueella sijaitsevat pelastustoimen alueet sekä Ahvenanmaa sijoittavat rannikon paikallisiin kalustovarastoihin keräimiä ja niiden toimintaa tukevaa kalustoa AÖ2-nimisissä kalustokokoonpanoissa seuraavasti:

- 2 kpl kelluvia keräimiä, jotka ovat kannettavia, toimintaperiaatteen tарттumiseen perustuvia ja kaikkia öljy-laatuja kohtuullisesti keräviä (kap. n. 10–20 m³/h)
- Kalvopumppu (kap n. 20 m³/h)
- Letkupumppu (n. 20 m³/h)
- Kelluva tai työveneeseen asennettava harja-, tms keräin pumppuineen (20–50 m³/h)
- Kevyt nesteimuri (≤ 0,5 m³/h)
- Tarvittavat hydraulivoimalähteet

Kunkin rannikolla tai Saimaan syväväylän alueella sijaitsevan pelastustoimen alueen sekä Ahvenanmaan tulee lisäksi hankkia AÖ3-nimisen kalustokokoonpanon mukaisesti seuraavat keräimet, pumput ja voimalähteet:

- Käsikäyttöinen koneellinen harjakeräin pumppuineen ja voimalähteineen rantapuhdistukseen
- 1 kpl kelluvia tai työveneeseen asennettavia harja-, tms. keräimiä kiinnitystarpeineen ja pumppuineen (n. 20–50 m³/h)

- Nesteimuri (1–5 m³/h)
- Korkeaviskoosisten öljyjen pumppaukseen soveltuva ruuvipumppu veden injektointijärjestelmällä (30–60 m³/h)
- Uppopumppu palaville nesteille (30–60 m³/h)
- Tarvittavat voimalähteet

4.4.5.3 Veneet

Kunakin rannikolla sijaitsevan pelastustoimen alueen hallinnassa tulee olla isoa venekalustoa niin paljon, että venekaluston kantokyky vastaa pelastustoimen alueen hallinnassa olevan rannikko- ja meripuomin määrää. Pelastustoimen alueiden tulee hankkia paikallisten kalustovarastojen yhteyteen AÖ1-kalustokokoonpanon mukaisesti venekalustoa seuraavasti:

- E- tai F-luokkaan kuuluva työvene tai keräävä vene (riippuen keräinvalinnasta) varusteineen
- D- tai E-luokkaan kuuluva työvene tai keräävä vene (riippuen keräinvalinnasta) varusteineen
- Kaksi B-luokan venettä varusteineen ja tarvittava määrä A-luokan veneitä

Kullakin rannikon pelastustoimen alueella tulee olla lisäksi keskusvarastotasoista AÖ3-kokoonpanoihin liittyvää venekalustoa seuraavasti:

- G-luokan lautta
- D-luokan vene (tarvittaessa)
- Kaksi C-luokan venettä

Mikäli puomikalustoa on paljon, saattaa olla perusteltua hankkia useampia veneitä puomien kuljetusta varten.

4.4.5.4 Säilytyskalusto

Säilytyskalustolla tarkoitetaan kerätyn öljyn väliaikaiseen vastaanottoon ja varastointiin tarvittavia säkkejä, säiliöitä, altaita ja muita siirrettäviä varastointilaitteita. Säilytyskalustoa on hankittava kullekin rannikon pelastustoimen alueelle 1 000–2 000 m³ siten, että säilytyskalustoa on AÖ2-kalustokokoonpanon mukaisesti 500–2 300 m³ kussakin paikallisessa kalustovarastossa. Tavoitteena on, että säilytyskalusto jaetaan tasaisesti kaikille öljynkeräysyksiköille. Säilytysratkaisuksi suositellaan pääasiassa suursäkkejä, jotka ovat hinnaltaan edullisia. AÖ3-kalustokokoonpanon mukaisesti kunkin pelastustoimen alueelle tulee hankkia lisäksi kokoontaitettavia, myös vesilintujen hoitoon soveltuvia altaita.

5 Kalustohankintojen suunnittelu ja toteutus

5.1 Kalustohankintojen suunnittelu

5.1.1 Tarvittava torjuntakalusto ja sen sisällyttäminen kaluston hankintasuunnitelmaan

Öljyvahinkojen mahdolliset lähteet, riskikohteet ja niistä aiheutuva vahinkoriski sekä erityistä suojelua tarvitsevat kohteet on kartoitettu kunkin alueen pelastustoimen öljyvahinkojen torjuntasuunnitelmassa ja ne ovat pohjana alueen pelastustoimen tekemälle palvelutasopäätökselle, joka määrittelee alueen öljyntorjunnan tavoitetason. Selvitys tarvittavasta kalustosta ja kaluston hankintasuunnitelma perustuvat riskikartoitukseen ja öljyntorjunnan tavoitetasoa koskevaan palvelutasopäätökseen.

Nyt käsillä olevan ohjeen kalustokokoonpanoja koskevia suosituksia soveltamalla pelastustoimen alueet voivat varmistua siitä, että niiden laatimat kaluston hankintasuunnitelmat tukevat kaluston tasapainoista kehittämistä.

Öljyvahinkoriskin, erityistä suojelua tarvitsevien kohteiden ja öljyntorjunnan tavoitetason lisäksi myös paikalliset torjuntaolosuhteet vaikuttavat siihen, millaista torjuntakalustoa kunkin pelastustoimen alueelle on syytä hankkia.

5.1.2 Yleiset vaatimukset hankittavalle kalustolle

Hankittavalle torjuntakalustolle voidaan asettaa seuraavanlaisia yleisiä vaatimuksia:

- Soveltuvuus kylmiin ja tarvittaessa myös talviolosuhteisiin
- Kaluston siirreltävyys maasto-olosuhteissa
- Kaluston riittävä käyttöikä ja kohtuulliset huoltovaatimukset
- Kaluston yhteensopivuus

- Puomien osalta yhtenäisen standardin mukaiset puomien jatkamisen mahdollistavat liitoskappaleet (ASTM-liittimet) varmistavat eri puomityyppien yhteensopivuuden
- Eri valmistajat tarjoavat kalustopaketteja öljyn keräämiseen. Kalustopaketti sisältää tyypillisesti keräimen, siihen joko sisään-rakennetun tai ulkoisen pumpun, hydrauliyksikön voimalähteeksi, letkut ja öljyn varastointialtaan tai säiliön. Erityistä huomiota tulee kiinnittää eri laitteiden yhteensopivuuteen (hydrauliputkien liittimet, letkujen yhteensopivuus, tms.

5.1.3 Tehokkaasti toimivat kalustokokonaisuudet

Uutta kalustoa hankittaessa pelastustoimen alueiden on pyrittävä kalustollisen valmiuden kasvattamiseen siten, että kalustokokoonpanoista muodostuu mahdollisimman tehokkaasti toimivia kokonaisuuksia. Erityistä huomiota on alusöljyvahinkojen torjunnan kannalta kiinnitettävä siihen, että venekaluston puominkuljetuskyky ja hankittu tai hankittava puomimäärä vastaavat toisiaan. Vastaavasti keräimiä tulee hankkia siten, että kaikki veneet ovat varustettavissa yhdellä kelluvalla tai veneeseen tilapäisesti kiinnitettävällä tai kiinteästi asennettavalla keräimellä. Myös säilytyskapasiteettia ja muuta torjuntakalustoa hankittaessa on tavoitteena oltava kalustokokonaisuuksien kehittäminen mahdollisimman tehokkaasti toimiviksi. Tämän tavoitteen toteutumista tukemaan on tässä ohjeessa suositeltu kaluston kokoamista kalustokokoonpanoiksi, kuten peruskaluston kokoonpano alusöljyvahinkojen torjuntaa varten (kts. AÖ2 luvussa 3.4.2).

5.1.4 Kalustokokoonpanojen määrä ja maantieteellinen sijoittaminen

Torjuntakalusto tulee sijoittaa kaikilla pelastustoimen alueilla siten, että pelastustoimen alueilla on valmius ryhtyä alkuvaiheen öljyntorjuntaan mahdollisimman nopeasti missä tahansa pelastustoimen alueella. Etenkin öljyvahinkojen riskikohteet ja erityistä suojelua tarvitsevat kohteet on pystyttävä saavuttamaan mahdollisimman nopeasti. Paikallisvarastojen (tai konttien) paras mahdollinen sijainti ja varastojen tarkoituksenmukainen lukumäärä riippuvat paikallisista olosuhteista ja myös torjuntahenkilöstön arvioidusta paikalle saapumisajasta.

Kaluston hankinnan ja sijoittamisen sekä muun torjuntavalmiuden kehittämisen kautta pelastustoimen alueiden ja Ahvenanmaan on pyrittävä siihen, että torjunnan tavoitetasoa koskevat, alla luetellut tavoitteet toteutuvat mahdollisen öljyvahingon sijaintipaikasta riippumatta:

- kaikenlaisten öljyvahinkojen leviämisen rajoittaminen voidaan käynnistää kohtuullisen ajan kuluessa
- pienet öljyvahingot voidaan torjua kohtuullisen ajan kuluessa
- torjunta voidaan tarvittaessa aloittaa erityisen nopeasti niillä alueilla, missä on erityistä suojelua vaativia kohteita, kuten pohjavesi-alueita, vedenottoja, herkkiä luontokohteita tai uimarantoja

Lisäksi seuraavien kalustoa koskevien tavoitteiden on toteuduttava:

- kaikkien pelastustoimen alueiden hallinnassa on oltava myös keski-suurten öljyvahinkojen torjuntaan tarvittava kalustoa
- rannikolla sijaitsevien pelastustoimen alueiden hallinnassa on oltava luvussa 3.4.5. esitetyn tavoitetason mukaisesti torjuntakalustoa
- kaluston määrän ja sijoittamisen on vastattava pelastustoimen alueen laatimaa riskinarviota ja palvelutasopäätöstä
- kalustokokoonpanot on sijoitettava niin, että niiden ylläpito ja huolto voidaan järjestää asianmukaisesti.
- Samaa laskennalliseen kalustokokoonpanoon kuuluvan kaluston ei välttämättä tarvitse sijaita samassa varastotilassa, mikäli se pelastustoimen alueen laatiman riskinarvioinnin ja palvelutasopäätöksen mukaan on perusteltua

5.2 Hankintaprosessi

5.2.1 Hankintaprosessin vaiheet

Hyväksyttyyn öljyntorjuntasuunnitelmaan sisältyvän kalustonhankintasuunnitelman toteuttaminen edellyttää hankintalain (Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksesta 1397/2016) mukaisen hankintaprosessin noudattamista. Hankintaprosessilla tarkoitetaan julkisen hankinnan kilpailuttamisen eri vaiheita ja siinä noudatettavia menettelytapoja ja käytäntöjä. Hankintaprosessi käynnistetään tarjouspyyntöasiakirjojen laatimisella ja jos hankinta oletettavasti ilman hankinnasta maksettavaa arvonlisäveroa ylittää kynnysarvon, hankinnasta ilmoittamisella. Hankintaprosessi päättyy hankintasopimuksen tai tilauksen tekemiseen. Tavarahankinnoissa, palveluhankinnoissa ja suunnittelukilpailuissa kansallinen kynnysarvo on 60 000 € ilman arvonlisäveroa, pois lukien laissa mainittuja erityisiä palveluita koskevia hankintoja.

EU-kynnysarvot, jotka perustuvat hankintadirektiiviin ja käyttöoikeussopimusdirektiiviin, ilman arvonlisäveroa laskettuna ovat 134 000 € valtion keskushallintoviranomaisten tavarahankinnoissa, palveluhankinnoissa ja suunnittelukilpailuissa; puolustuksen alalla

toimivien hankintayksiköiden tekemien tavarahankintasopimusten osalta kynnysarvo koskee ainoastaan hankintadirektiivin liitteessä III tarkoitettuja tuotteita koskevia sopimuksia. Muiden kuin edellisessä kohdassa tarkoitettujen hankintayksiköiden tavarahankinnoissa, palveluhankinnoissa ja suunnittelukilpailuissa kynnysarvona on 207 000 €. Tätä kynnysarvoa sovelletaan myös puolustuksen alalla toimivien keskushallintoviranomaisten tekemiin tavarahankintasopimuksiin, jos niiden kohteena on muita kuin hankintadirektiivin liitteessä III tarkoitettuja tuotteita;

5.2.2 Tarjouspyyntö ja hankinnasta ilmoittaminen

Hankinnan tarjouspyyntöasiakirjat on laadittava aina kirjallisina. Tarjouspyynnön tulee olla niin selkeä, että tarjouspyynnön perusteella annettavat tarjoukset ovat yhteismitalliset ja vertailukelpoiset. Tarjouspyyntöasiakirjoissa määritellään hankinnan kohde ja hankittavalta laitteelta, materiaalilta, tms. edellytettävät tekniset ominaisuudet. Lisäksi niissä voidaan esittää vaatimuksia ehdokkaiden ja tarjoajien tekniselle suorituskyyvylle, ammatilliselle pätevyydelle, ympäristöasian huomioimiselle, ym. Tarjoajien taloudellinen tilanne ja mahdollisuus suoriutua toimeksiannosta tulee selvittää. Tarjouspyyntöön tulee pääsääntöisesti liittää Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot palvelu- ja tavarahankinnoissa, JYSE 2014 Tavarat ja JYSE 2014 Palvelut.)

Jos hyväksytyjen tarjousten vertailussa on tarkoitus käyttää muita perusteita kuin hintaa, arvostelukriteerit ja niiden painoarvot on ilmoitettava tarjouspyynnössä. Jos niitä ei ole tarjouspyynnössä esitetty, niihin ei tarjousten vertailussa voi vedota. Hankintailmoituksesta ja tarjouspyynnöstä liitteineen on käytävä yksiselitteisesti ilmi hankinnan sisältö, laatu, laajuus, hankinnan keskeiset ehdot ja hankintamenettelyn sisältö ja vaiheet.

Yleisimmät hankintamenettelyt ovat avoin tai rajoitettu menettely, mutta käytettävissä on tietyissä tilanteissa myös neuvottelumenettely, kilpailullinen neuvottelumenettely tai suunnittelukilpailu. Hankinnan sisältö, luonne ja laatu ratkaisevat, millaista kilpailuttamismenettelyä hankintayksikön on tarkoituksenmukaisinta käyttää hankinnan tekemisessä. Menettelyjen käytössä on myös eroja riippuen siitä, onko kysymyksessä EU-kynnysarvon ylittävä vai alittava hankinta.

Hankintalain soveltamisalaan kuuluvista hankinnoista on ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriön ylläpitämässä ilmoituskanavassa HILMAssa osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi.

5.2.3 Tarjous

Avoimessa menettelyssä tarjouksen voi tehdä jokainen alalla toimiva yrittäjä tai elinkeinonharjoittaja. Avoimessa menettelyssä hankintayksikkö julkaisee hankintailmoituksen

ja asettaa saataville tarjouspyynnön, joiden perusteella kaikki halukkaat toimittajat voivat tehdä tarjouksen. Hankintailmoituksen julkaisemisen ja tarjouspyynnön saataville asettamisen jälkeen hankintayksikkö voi lisäksi lähettää tarjouspyynnön soveliaiksi katsomilleen toimittajille.

Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä tai kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tarjouspyyntöasiakirjat saa vain osallistumishakemuksen määrääjassa jättänyt ja tarjoajaksi hyväksytty ehdokas. Uudessa hankintalaissa on myös nk. innovaatiokumppanuusmahdollisuus. Innovaatiokumppanuuden tavoitteena on innovatiivisen tavarán, palvelun tai rakennusurakan kehittäminen ja tämän tuloksena tuotettavien tavaroiden, palvelujen tai rakennusurakoiden hankkiminen. Innovaatiokumppanuudessa hankintayksikkö julkaisee hankintailmoituksen, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Innovaatiokumppanuudessa hankintayksikkö voi myös ennalta rajata niiden ehdokkaiden määrää, jotka kutsutaan neuvotteluihin.

Milloin avoimessa tai rajoitetussa menettelyssä ei ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia taikka soveltuvia osallistumishakemuksia tai tarjouksia, voidaan hankinta suorittaa suoraanhankintana (40§). Lisäedellytyksenä tällöin on, että alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta. Muut suoraanhankintaperusteet on kirjattu hankintalain 40 §:än.

Tarjouksen tulee olla tarjouspyynnön mukainen. Tämä ehdoton vaatimus koskee niin tarjoajan soveltuvuutta, tarjouksen sisältöä, pyydettyjä asiakirjoja kuin liitteitä. Hankintayksikön velvollisuus on hylätä tarjouspyyntöä vastaamaton tarjous.

Tarjous on sitova ja velvoittaa tekijäänsä. Hankintayksikkö on oikeutettu luottamaan tarjousasiakirjoissa esitettyjen hinta- ja muiden tietojen paikkansapitävyyteen. Julkisissa hankinnoissa tarjoushinta on lopullinen eikä siitä voida tinkiä.

Tarjous on toimitettava perille tarjouspyynnössä ilmoitetulla tavalla annettuun määräaikaan mennessä. Vastuu tarjouksen toimittamisesta on tarjouksen tekijällä. Tarjoajien tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi hankintayksikön velvollisuus on hylätä myöhästynyt tarjous.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) perusteella tarjoukset ovat yleisesti julkisia silloin, kun hankintaa koskeva sopimus on tehty. Asianosaisille tarjousasiakirjat tulevat kuitenkin julkisiksi jo silloin, kun hankintaa koskeva päätös on tehty. Tarjouksessa ilmoitetut hinnat ja tarjousten vertailussa ja valinnassa käytettävät tiedot ovat aina julkisia tietoja. Tarjousten sisältämät liike- ja ammattisalaisuudet ovat puolestaan salassa pidettäviä.

5.2.4 Tarjousten käsittely

Tarjousten käsittelyn tulee tapahtua suljettuna eikä tietoja käsittelyn vaiheista tai hankinnanpäättösesityksen valmistelusta tule antaa ulkopuolisille ennen hankintapäätöksen tekoa.

Tarjoukset avataan tarjouksien tekemiselle varatun määräajan umpeuduttua. Tarjousten avaamisesta tai avautilaisuudesta ei ole erityissäännöksiä hankintalaissa, mutta mm. kuntien ja valtionhallinnon hankintaohjeiden mukaan suositetaan, että tilaisuudesta laaditaan pöytäkirja, jossa mainitaan tilaisuuden aika ja paikka, läsnäolijat, saapuneiden tarjousten lukumäärä sekä luettelo tarjoajista. Pöytäkirjaan kirjataan myös määräajan jälkeen saapuneet tarjoukset ja mahdollisesti täysin virheelliset tai vahingoittuneet tarjoukset sekä muut normaalista poikkeavat seikat.

Kun asianmukaisesti saapuneet tarjoukset on avattu, aloitetaan tarjousten varsinainen käsittely vaiheittain:

- Todetaan ja hylätään myöhästyneet tarjoukset.
- Arvioidaan tai varmistetaan tarjoajan soveltuvuus.
- Varmistetaan tarjouksen tarjouspyynnönmukaisuus.
- Suoritetaan tarjouspyynnön mukaisten tarjousten keskinäinen vertailu hinnan tai tarjouspyynnössä olevien valintakriteerien perusteella.
- Todetaan tarjouskilpailun voittaja.

Ehdoton vaatimus tarjousten käsittelyssä on tarjoajien syrjimätön ja tasapuolinen kohtelu. Ehdokkaiden ja tarjoajien valinnasta on säädetty yksityiskohtaisesti hankintalain 10 luvussa.

Tarjouspyyntö tulee laatia niin selkeäksi, että sen avulla saadaan vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjousten vertailu on tehtävä objektiivisesti, tarjoajia syrjimättömästi ja tasapuolisesti hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä ilmoitettujen vertailuperusteiden mukaisesti.

5.2.5 Hankintapäätös

Hankinnasta on tehtävä kirjallinen päätös. Hankintapäätöksestä tulee ilmetä, mihin seikkoihin hankintapäätös ja voittajan valinta perustuvat. Jos valintaperusteena on käytetty kokonaistaloudellista edullisuutta, tulee hankintapäätöksestä ilmetä myös, miten vertailuperusteita on sovellettu.

Tiedot hankintapäätöksestä perusteluineen tai muusta ratkaisusta (kuten tarjousten hylkäämisestä) muutoksenhakuohjeineen on toimitettava asianosaisille lähtökohtaisesti sähköisessä muodossa.

5.2.6 Pienhankinnat

Peruseriaatteen kilpailusta ja tasapuolisesta kohtelusta koskevat myös pienhankintoja, vaikka hankintalain 25 §:n mukaan lakia ei sovelletakaan pienhankintoihin, jotka alittavat lain 25 §:n mukaisen kynnysarvon. Tämä kynnysarvo on 60 000 €. Suosituksena on, että myös pienhankinnat tehdään kilpailuttamalla, vaikkakin kevennetyin menettelytavoin.

5.2.7 Keskitetyt kalustohankinnat

Kaluston hankintahinnan sekä kaluston hankintaan, laskutukseen ja hankinnan Öljysuojarahasto-käsittelyyn käytettävän työajan minimoimiseksi on suositeltavaa, että pelastustoimen alueet keskittävät hankintojaan. Pelastustoimen alueet voivat toteuttaa hankintoja yhteishankintoina ja hankintasopimukset kannattaa pyrkiä tekemään samanaikaisesti useille vuosille.

5.2.8 Työ- ja elinkeinoministeriön sekä Kuntaliiton ohjeet

Työ- ja elinkeinoministeriö ja Suomen Kuntaliitto ry ylläpitävät ja rahoittavat Julkisten hankintojen neuvontayksikköä. Julkisia hankintoja koskevat soveltamisalat, hankintojen periaatteet, kynnysarvot sekä hankintayksiköt on ajantasaisesti selostettu osoitteessa www.hankinnat.fi. Neuvontayksikkö palvelee julkisiin hankintoihin liittyvissä kysymyksissä, erityisesti lainsäädäntöä koskevassa neuvonnassa.

6 Kaluston hallinta ja käytöstä poistaminen

6.1 Kaluston merkitseminen

Kaikki kalusto merkitään. Merkinnästä on käytävä ilmi vähintään kaluston varastointipaikan nimi tai lyhenne. Jos kaluston mukana toimitetussa, kalustoon liittyvässä kilvessä ei ole tarvittavia kaluston käyttöön liittyviä tietoja, kuten esim. valmistajan tiedot, tehotiedot, kapasiteetti, ym. nämä tiedot tulee lisätä kalustoon liitettävään merkintäkilpeen, tms.

6.2 Varastointi ja huolto

Öljyntorjuntakalusto on varastoitava siten, ettei kaluston käytettävyyks heikkene varastoinnin aikana esim. säänvaihtelujen takia. Kalusto on pääsääntöisesti varastoitava sisätiloissa ja ne laitteet tai materiaali, jotka kärsivät jäätymisestä, lämmitetyissä sisätiloissa. Kaluston kunto on tarkistettava vuosittain ja huollettava tarpeen mukaan. Tarkastuksesta ja tehdyistä huoltotoimenpiteistä tulee laatia pöytäkirja. Kaluston huollosta on Hannu Laukkanen toimesta v.1997 laadittu opas ”Öljyntorjuntakaluston yleishuolto-ohje.”

Monet pelastustoimen alueet käyttävät kalustokoonpanojen varastointiin kontteja, jolloin vahingon torjuntaan tarvittava kalusto voidaan kuljettaa yhtenä kokonaisuutena vahinkopaikalle. Kuvassa 7 on esimerkki säilytysratkaisusta, jossa puomit ja muu kalusto on varastoitettu konttiin riittävän väljästi ilmankierron varmistamiseksi.

Osa kalustokokonaisuuksiin kuuluvasta kalustosta on kertakäyttöistä, minkä vuoksi kalustokokonpanoja joudutaan täydentämään esim. pelastustoimen alueen keskusvaraston kautta. Valtaosa kalustosta kestää varsin kauan säilytystä, kun kaluston ylläpito ja huolto on järjestetty asianmukaisesti

Kuvio 7. Konttiin varastoitua alusöljyvahinkojen torjuntakalustoa.
(Kuva: Jouko Pirttijärvi / Suomen ympäristökeskus)

6.3 Kaluston käytöstä poistaminen

Asianmukaisesti säilytettynä ja huollettuna kalusto säilyy käyttökelpoisena pitkään. Öljyn-torjuntasuunnitelmaan sisältyvän kalustonhankintasuunnitelman yhteyteen on kirjattava, mitä kalustoa on suunniteltu poistettavaksi käytöstä. Suunnitelmassa on myös oltava perustelut poistoille. Poistettavaksi eritetyin kaluston osalta on tarvittaessa käytettävä asiantuntijoita arvioimaan poiston tarpeellisuutta. Öljysuojarahaston rahoituksella hankitun kaluston poistamisesta on tehtävä perusteltu esitys öljysuojarahaston hallitukselle. Kaluston poistosta on lisäksi tehtävä ilmoitus alueen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä Suomen ympäristökeskukselle.

7 Kalustoluetteloon sisältyvien pakettien kokoonpano

7.1 Torjuntahenkilöstön varusteet

Pakettiin kuuluvat varusteet	Varustepaketti 6 hengelle (kpl)
Roiskesuojapuvut	12
Kahluuhousut, kahluupuvut	12
Työhaalari	12
Sadeasu	12
Pelastusliivit	6
Saappaat	12
Saapassukat	12
Käsineet	12
Kypärä	12
Kypärän alushuppu	12
Suojalasit	12

7.2 Käsityökalut

Pakettiin kuuluvat varusteet	Kevennetty käsityöpaketti 6 hengelle (kpl)	Käsityöpaketti 6 hengelle (kpl)
Reijitetyt lapiot (kipinöimättömät)	1	3
Tasapäiset lapiot	1	1
Teräväpäiset lapiot	1	2
Talikit		2
Haravat		2
Keräilyhaavit	1	3
Harjat tai harja-sankoyhdistelmät	3	5
Kumiliipit	2	5
Kauhat, äyskärit	2	5
Kirveet, vesurit	2	3
Käsisahat		1
Niittovälineet (viikatteet, puutarhasakset)		2
Rautakangat (kipinöimättömät)		3
Kumivasarat		1
Erikokoiset muovisaavit	2	8
Sangot	3	5
Öljysuppilot	1	2
Kastelukannut ja sankoruiskut	1	3
Öljynäytteenottovälineet	1	2
Liikenneturvapakkaus	1	3
Eristämiseen tarkoitetut nauhat (kpl rullia)	1	3
Käsivalaisimet		2
Valonheittimet		1

7.3 Imeytysaineet

Pakettiin kuuluvat varusteet	Kevennetty imeytysainepaketti	Imeytysainepaketti
Öljynimeytysaineet, -kuidut, tms.		
– imeytysliinat	1 paketti	4 pakettia (n. 100 /paketti)
– imeytysvyyhdit		2 pakettia (n. 100/paketti)
– imeytysrakeet ja/tai bioimeytysaineet		3 pakettia
Öljynimeytyspuomit, öljynimeytyspitkot		150 m
Öljynimeytys- ja suojamatot		
– imeytysmattopalat		2 pakettia (n. 100/paketti)
– imeytysmattorullat		2 rullaa (esim. 0,9m*45 m)
– muut imeytys- ja suojamatot		
Rakennusmuovit, suojaressut (kevytpeite)		
– rakennusmuovit	1 rullaa	2 rullaa
– suojaressut (kevytpeite)	10 m ²	20 m ²

7.4 Lisävarusteet

Pakettiin kuuluvat varusteet	Kevennetty lisävarustepaketti	Lisävarustepaketti
Mittarit		
– syttymisvaara- ja happimittari	1 kpl	1 kpl
– öljypitoisuuden kenttämittaustilaite		1 kpl
Paikkaustarvikkeet		
– nostotyyny	1 kpl	1 kpl
– säiliön pikapaikkaustarvikkeet	1 sarja	1 sarja
– muut vuodonpaikkausvälineet (kiiloja, puristimia, muhveja, levyjä, kittiä, tulppia)	1 sarja	1 sarja
– nostotyynysarja		1 sarja
– sulkutyynysarja		1 sarja
– säiliöauton tyhjennysvarustesarja		1 sarja
Viemärin sulkumattoja/tulppia, erilaisia	1 sarja	1 sarja
Voimaleikkurit		
– hydraulitoiminen voimaleikkuri		1 kpl
Maadoitussarjat (kuparilankaa, liittimiä, maadoituskeppejä)	1 sarja	3 sarjaa
Erityisvarusteet		
– kuormaliinoja	1 kpl	6 kpl
– tiheäsilmäistä verkkoa uponneen öljyn keräämiseen		1 rulla, 20–40 m ²

7.5 Huoltotarvikkeet

Huoltotarvikkeisiin kuuluvat varusteet
käsienpesuainetta, paperipyyhkeitä
varusteiden puhdistusainetta, trasselia
pientyökalut + työkalupakki
muonitusvälineitä
juomavettä pulloissa

8. Kalusto-ohjeen soveltamista koskevia kysymyksiä ja vastauksia

8.1 Kaikkia pelastustoimen alueita (PTA) koskevat aiheet

Mitä osaa ohjeesta kukin PTA soveltaa?

Sisämaassa sijaitsevat PTAt muutoin, paitsi eivät sovelta ohjeen alusöljyvahinkojen torjuntaa koskevia osia. Sisämaassa sijaitsevat PTAt on lueteltu tämän liitteen luvussa 2.

- Rannikolla ja Saimaan syväväylän alueella sijaitsevat PTAt ja Ahvenanmaa soveltavat koko ohjetta. Rannikolla ja Saimaan syväväylän alueella sijaitsevat PTAt on lueteltu tämän liitteen luvussa 3.

Miksi ohje neuvoo muodostamaan kalustosta kalustokokoonpanoja?

Tavoitteena on varmistaa, että erityyppistä kalustoa hankitaan PTA:eille sopivanlaisessa suhteessa siten, että kaikkea hankittua kalustoa voidaan hyödyntää torjunnassa mahdollisimman tehokkaasti. Esim. puomeja kannattaa hankkia vähintään niin paljon, että ne voidaan siirtää käytössä olevalla venekalustolla kertakuljetuksena vahinkoalueelle.

Paljonko erilaisia kalustokokoonpanoja tarvitaan ja mihin ne sijoitetaan?

Se määräytyy kunkin PTAn tekemän riskinarvion ja palvelutasopäätöksen mukaan. Näin varmistetaan, että paras mahdollinen alueellinen asiantuntemus saadaan kunkin PTAn alueella hyödynnettyä.

Riskinarvio sisältyy kunkin PTAn öljyntorjuntasuunnitelmaan ja torjuntasuunnitelman laatimiseen osallistuvilla alueellisilla viranomaisilla on paras asiantuntemus siitä, mitkä ovat tietyn PTAn öljyvahinkoriskit ja toisaalta suojelutarpeet.

Voiko tiettyyn kalustokokoonpanoon kuuluvaa kalustoa sijaita eri varastopaikoissa?

Kyllä voi. Pääasia on, sekä pienten että keskisuurten öljyvahinkojen torjuntaan tarvittava kalusto on saatavissa nopeasti ja tehokkaasti käyttöön kunkin PTAn alueella.

Miten uusi ohje eroaa aikaisemmasta ohjeistuksesta?

Uuden ohjeen kalustokokoonpanot vastaavat aiemmin voimassa olleen, kuntia varten annetun kalusto-ohjeen kalustokokoonpanoja. Uudessa ohjeessa on annettu PTAEille aikaisempaan ohjeistukseen nähden enemmän harkintavaltaa kalustokokoonpanojen määrän ja sijoituksen suhteen, mutta ohjeen soveltaminen ei pääsääntöisesti edellytä lisähankintoja vanhaan ohjeeseen nähden. Poikkeuksena on isojen alusöljyvahinkojen torjunnan edellyttämää lisäkalustotarvetta käsittelevä osa uudesta ohjeesta. Tämä osa koskee vain rannikolla sijaitsevia PTAEita ja se perustuu Suomen ympäristökeskuksessa 2009 laadittuun öljyntorjunnan kokonaisselvitykseen.

Millaisia lisäkalustohankintoja uuden ohjeen käyttöönotto edellyttää?

PTAiden hallinnassa nykyisin olevaa kalustoa koskevien tarkastelujen pohjalta on voitu todeta, että osa PTAEista joutuu hankkimaan esim. öljynkeräimiä lisää, jotta niiden hallinnassa oleva kalusto vastaisi paremmin öljyntorjunnan tarpeisiin,

Rannikolla sijaitsevista pelastustoimen alueista osan kannattaa keskittyä hankkimaan lisää puomikalustoa, kun taas osan kannattaa hankkia lisää puomien merikuljetuskapasiteettia. Monet PTAt tarvitsevat lisää säilytyskapasiteettia ja puomituksiin tarvittavia lisävarusteita kuten ankkureita. Näitä tarpeita on käsitelty yksityiskohtaisemmin Suomen ympäristökeskuksessa 2009 laaditussa kokonaisselvityksessä.

8.2 Sisämaassa sijaitsevia PTAEita koskevat aiheet

Mitä ovat sisämaassa sijaitsevat PTAt?

Keski-Uusimaa, Kanta-Häme, Päijät-Häme, Keski-Suomi, Tampere, Etelä-Pohjanmaa ja Kainuu

Mitä vahinkoja sisämaassa varaudutaan torjumaan?

Vain maaöljyvahinkoja

Mitä kalustoa tarvitaan?

Kalustokokoonpanoja MÖ1, MÖ2 ja MÖ3. Kokoonpanojen lyhenteet on selostettu kalusto-ohjeeseen sisältyvän luvun 4.3.1 taulukossa 5 ja niiden sisältö esitelty luvuissa 4.3.2.–4.3.3.

Minkä kokoisia vahinkoja em. kalustokokoonpanoilla voidaan torjua?

Kalusto-ohjeeseen sisältyvän luvun 4 taulukossa 5 on lueteltu eri kokoonpanoilla torjuttavien vahinkojen koko.

Mihin em. kalustokokoonpanot sijoitetaan?

Myös kokoonpanojen suositeltu sijoittamistapa on esitetty em. taulukossa 5.

8.3 Rannikolla ja Saimaan syväväylän alueella sijaitsevia PTAreita ja Ahvenanmaata koskevat aiheet

Mitä ovat rannikolla ja Saimaan syväväylän alueella sijaitsevat PTAt?

Rannikolla sijaitsevia PTAreita ovat Kymenlaakso, Itä-Uusimaa, Helsinki, Länsi-Uusimaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Jokilaaksot, Oulu-Koillismaa ja Lappi. Saimaan syväväylän alueella sijaitsevia pelastustoimen alueita ovat Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Etelä-Karjala ja Pohjois-Karjala.

Mitä vahinkoja rannikolla varaudutaan torjumaan?

Sekä maaöljy- että alusöljyvahinkoja

Mitä kalustoa tarvitaan?

Kalustokokoonpanoja MÖ1, MÖ2, AÖ2 ja AÖ3. Kokoonpanojen lyhenteet on selostettu kalusto-ohjeeseen sisältyvän luvun 4.4.1. taulukossa 6 ja niiden sisältö esitelty luvussa 4.4.2.–4.4.4.

Minkä kokoisia vahinkoja em. kalustokokoonpanoilla voidaan torjua?

Taulukossa 5 ja 6 on lueteltu eri kokoonpanoilla torjuttavien vahinkojen koko.

Mihin em. kalustokokoonpanot sijoitetaan?

Myös kokoonpanojen suositeltu sijoittamistapa on esitetty taulukossa 6.

Tässä ohjeessa on kuvattu toimivat kalustokokoonpanot erilaisten öljyvahinkojen torjumiseksi. Öljyvahinkoriski ja öljyvahinkojen torjunnan tavoitetaso poikkeavat eri alueilla toisistaan. Selostetaan kalustokokoonpanojen määrään ja sijoittamiseen vaikuttavia yleisiä tavoitteita. Ohjeessa kuvatut kalustokokoonpanot poikkeavat toisistaan sen mukaan, minkä suuruisen maa- tai alusöljyvahingon torjumiseen niillä varaudutaan.

Paitsi kalustohankintojen suunnittelua, tämän ohjeen on määrä tukea myös kalustonhankintasuunnitelmien vahvistamista ja toteuttamista.

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

ISBN 978-952-11-4824-8 (PDF)

ISSN 1796-1653 (PDF)